

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

STEDEN EN GEMEENTEN, PIJLERS VAN ONZE DEMOCRATIE

Rede uitgesproken door de heer A. KINSBERGEN, gouverneur van de provincie Antwerpen, op de openingsvergadering van de Conferentie der Jonge Balie te Kortrijk op vrijdag 26 september 1975.

Wanneer men gedurende jaren met veel genoegdoening als advocaat cliënten heeft geadviseerd en verdedigd of verpozing vond in de theoretische studie van het recht, dan wordt niet de omstandigheid dat men een provincie gaat leiden, maar wel het feit dat men de balie gaat verlaten een overrompelende gebeurtenis. Een episode in het leven wordt afgesloten en de nieuwe belevenis die voor de deur staat, wordt vol spanning tegemoet getreden.

Bijna tien jaar is het nu al geleden dat ik de Orde vaarwel gezegd heb. Van mijn confraters heb ik echter geen afscheid genomen en nog altijd is het voor mij een voorrecht en vooral een plezier het balieleven van dichtbij te kunnen meemaken in het kader van de Vlaamse Conferentie.

Het woord te kunnen voeren op deze academische zitting, ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Balie te Kortrijk, is voor mij dan ook een eer. De voorbereiding van deze rede tijdens de hittegolf in augustus, beschouw ik als een kleine tegenprestatie mijnerzijds voor de mooie jaren die ik aan de Balie meemaakte.

Een aangename verrassing was het te ondervinden dat er op het vlak van de veelzijdigheid veel overeenstemming bestaat tussen de advocatuur en de wereld waarin ik mij nu bevind.

Van de advocaat wordt veel vereist. Hij moet kunnen adviseren, verzoenen en pleiten. Als hij de wijsheid van Salomo bezit, het geduld van Job, de goedheid van de Samaritaan, de welsprekendheid van Demosthenes of Cicero, de strategie van Alexander, het geloof van David, de diplomatie van Abraham Lincoln, de verdraagzaamheid van Confucius en de volledige kennis van wetten en voorschriften, dan is hij ook een goed advocaat. Dagelijks staat hij

op de bres voor degenen die hun belangen aan hem toevertrouwen. 's Morgens pleit hij, 's middags ontvangt hij cliënten, 's avonds worden de conclusies opgesteld en de pleidooien voorbereid en zeldzaam het weekend dat er niet gewerkt wordt.

Afwisseling bestaat er ook in het ambt van gouverneur. Hij moet de wetten en besluiten van het centraal bestuur uitvoeren, maar het is ook zijn taak de dossiers te onderzoeken die voorgelegd worden aan de bestendige deputatie die hij voorziet en de besluiten uit te voeren die door de provinciale organen worden getroffen. Hij vertegenwoordigt de regering in de provincie en is tegelijkertijd het hoofd van het provinciebestuur. Hij moet zorgen voor de handhaving van de rust en de goede orde in de provincie, voor de veiligheid van de personen en van de eigendommen. Daarvoor beschikt hij over de rijkswacht en kan hij het leger opvorderen.

De zittingen van de provincieraad woont hij bij maar hij is geen voorzitter en hij mag niet stemmen. Wel is hij voorzitter met stemrecht van de bestendige deputatie.

Naast deze algemene bevoegdheden zijn er een hele reeks bijzondere taken, zoals het schorsingsrecht en — in de gemeenten met minder dan 10.000 inwoners — het vernietigingsrecht ten overstaan van de gemeenteraadsbeslissingen die strijdig zijn met de wet of die het algemeen belang krenken, en het goedkeuren van vele gemeentelijke beslissingen op het stuk van het personeelsbeleid, de fiscaliteit of de patrimoniale verrichtingen.

Even veelzijdige beroepen dus. De overeenstemming houdt hier echter niet op: veel aandacht wordt besteed aan de wijze waarop een advocaat of een gouverneur in dit ondermaanse gekleed moeten gaan!

Zoals het Koninklijk Besluit van 30 september 1968 als ambtskledij voor de advocaat de toga van zwarte wollen stof voorschrijft, vooraan gesloten, met wijde mouwen en een witte geplooid bief, met op de linkerschouder de schouderversiering, zijnde een stuk in het midden gefronselde zwarte wollen stof, aan de uiteinden geboord met witte pels, die op de borst en de rug neerhangt, zo bepaalt het Koninklijk Besluit van 28 augustus 1832 dat de gouverneurs een donkerblauwe laken rok kunnen dragen, gevoerd met zijde van dezelfde kleur, voorzien van vergulde knopen met het rijkswapen, en waarvan de kraag, boorden, opslagen en zakken met goud gebordeerd zijn. Verder krijgen zij een broek of pantalon in witte kazimier, een steek met zwarte pluimen en een effen degen met verguld handvat toebedeeld.

De plechtigheid van deze tekst staat wel in schrilte tegenstelling met de ambtelijke bewoordingen waardoor de gouverneurs belast worden met de distelrooiing, de rupsenwering en de gezondheid van de huisdieren, taken en bezigheden waarop de advocatuur en het professoraat niet onmiddellijk voorbereiden.

De veelzijdigheid van de activiteiten en de vestimentaire bekommernissen zijn dus punten van overeenstemming tussen mijn vroegere en huidige functies. Verschillen zijn er echter ook. De advocaat behandelt zijn dossiers rechtstreeks en persoonlijk met de mensen van wie de namen op de bundels voorkomen. Hij spreekt met hen, hij kent hun zorgen en noden en hij is op de hoogte van de nuances eigen aan iedere zaak en die soms moeilijk of zelfs onmogelijk op papier vastgelegd kunnen worden.

Ik heb natuurlijk ook met dossiers te maken, maar het menselijke aspect daarvan treedt niet zo duidelijk naar voren, de problematiek is meer algemeen en abstract, zij verwijst niet zozeer meer naar het individu, maar eerder naar de samenleving in haar geheel.

Precies hetzelfde is echter gebeven het principe dat geen moeilijkheid goed opgelost kan worden zonder een voorafgaandelijke, zeer grondige kennis van het dossier. Dit is trouwens iets dat de advocatuur mij geleerd heeft.

Welnu, sedert enkele tijd worden de staat, de commissarissen van de regering, de bestendige deputaties, de mandatarissen en de publieke opinie rechtstreeks geconfronteerd met een dossier gemeenten. De vraag wordt gesteld in welke mate zij ruimtelijk moeten geherstructureerd worden om de talrijke opdrachten die zij te vervullen hebben en de zeer vele diensten die de burgers van hen vragen, optimaal te kunnen uitvoeren. Zeer belangrijk is het ook te weten of de Gemeentewet na bijna 140 jaar niet herzien moet worden om aan de nieuwe entiteiten de mogelijkheid te geven op eigentijdse wijze hun bestuur te kunnen voeren.

Met U zou ik enkele aspecten willen behandelen van deze moeilijke en delicate vraagstukken, die met elkaar gemeen hebben dat zij actueel zijn, alle burgers aanbelangen en als dusdanig ons aller belangstelling verdienen.

First things first. Laten we dan ook trachten het begrip gemeente te omschrijven. Een eenvoudige opdracht is dit niet, want naar gelang van de beoefende discipline ligt het accent anders.

Zo is voor de *jurist*, in zijn vakjargon, de gemeente een lokale, territoriaal begrensde en gedecentraliseerde bestuursseenheid met autonome bevoegdheden, die uitgeoefend worden onder het toezicht van de provincie of het rijk.

De *politoloog* beschouwt de gemeente eerder als de politieke basiseenheid van ons democratisch bestel. Rechtstreeks verkozenen worden er belast met het beleid, waarvan zij op bepaalde tijdstippen rekenschap zullen moeten geven aan hun kiezers.

De *bestuurswetenschap* ziet het meer functioneel. Zij ervaart de gemeente vooral als de kleinste administratieve eenheid, waarbinnen het nog mogelijk is een beleid te voeren dat beantwoordt aan de plaatselijke concrete behoeften.

De *socioloog* ten slotte denkt aan de gemeente in gemeenschapstermen. Een netwerk van sociale betrekkingen is er de grondslag van een groepsbewustzijn, dat geconcretiseerd wordt door gemeenschappelijke symbolen, zoals de gemeentenaam, dezelfde dialecttaal, de dorpsfeesten die samen gevierd worden en de lagere school die door de meeste jeugdige inwoners wordt bezocht.

Vele bepalingen dus en de reeks zou nog uitgebreid kunnen worden door ook nog de econoom, de planoloog, kortom iedereen die bij het maatschappelijke gebeuren betrokken is aan het woord te laten.

Deze verschillende definities kunnen dan op hun beurt nog verder verdiept worden volgens het type van de gemeente. Er is uiteraard een groot verschil tussen een stedelijke groeipool en een agrarische of residentiële gemeente, terwijl een toeristische kern een heel andere gerichtheid heeft dan een industrie-centrum.

Al deze uiteenlopende omschrijvingen zijn te verdedigen. Hun diversiteit toont alleen maar aan welke complexe en levendige instelling de gemeente is, en tegelijkertijd welke delicate opdracht het is voor vraagstukken in verband met deze entiteit oplosingen te vinden die overal kunnen gelden en overal kunnen worden toegepast.

Welnu, het is die "gemeente" die zich op dit ogenblik in een spanningsveld bevindt. Pers, radio en televisie geven bijna dagelijks het relaas van al dan niet in openbare vergaderingen gehouden besprekingen over de noodzaak of het verwerpelijke van gemeentefusies of aan te brengen grenscorrecties.

Anti-fusiebetogingen worden georganiseerd, actiecomités zijn gepland en er wordt zelfs gesproken van een nieuwe politieke partij die opgericht zou worden om de fusies te bevechten.

De regering wenst zo spoedig mogelijk het aantal gemeenten drastisch te verminderen. De procedure daartoe werd ingezet: de gemeentebesturen en bestendige deputaties werden geraadpleegd, de gouverneurs gaven hun mening. De minister van Binnenlandse Zaken heeft zijn voorstellen voor advies overgezonden aan de ministeriële comités voor gewestelijke aangelegenheden. Daarna werden de projecten in de ministerraad behandeld waar de geschilpunten werden beslecht. Het gemotiveerd Koninklijk Besluit van 17 september 1975, houdende samenvoeging van gemeenten en wijziging van hun grenzen, verscheen in het Staatsblad van 25 september 1975. Dit koninklijk besluit dat de herstructurering van heel het grondgebied inhoudt, werd ter bekrachtiging aan het parlement voorgelegd.

Daarnaast worden er geregeld studievergaderingen belegd over de wenselijkheid al of niet de Gemeentewet te wijzigen en, zo ja, in welke mate. Hierover wordt minder gesproken, deze bijeenkomsten zijn minder spectaculair maar hun belang is er niet geringer om.

Dat de gemeentelijke dimensie en haar doeltreffendheid sedert enkele tijd zó in het brandpunt van de belangstelling staan, is niet te verwonderen. De maatschappelijke realiteit wijzigt zich in een razend snel tempo, de economische expansie van de geïndustrialiseerde landen sinds de tweede wereldoorlog mag zonder meer sensationeel genoemd worden. Technologie en wetenschap bereiken ongekende hoogten en iedere dag lezen wij nieuwe triomfbulletins. Nooit voorheen in de geschiedenis konden de consumenten van zo een uitgebreid goederen- en dienstenpakket genieten als nu. Niet alleen op het louter materiële, maar ook op het culturele vlak hebben zich diepgaande verschuivingen voorgedaan en is de verandering bijzonder groot.

De constanten die in heel deze evolutie op alle gebieden genoteerd worden zijn de schaalvergroting en de vernieuwing. Overduidelijk is het dat er geen kloof mag ontstaan tussen deze revolutionaire maatschappelijke ontwikkeling enerzijds, en onze bestuurlijke organisatie anderzijds. Zoals voor de sociaal-economische sfeer, kwam steeds meer de vraag naar voren of deze concentratietendens en het herdenken van gevestigde normen ook niet op het institutionele vlak doorgetrokken moesten worden. Of ook daar geen entiteiten dienden te worden gevormd, die met de meeste kans op slagen, de uitdaging van de welvaartmaatschappij zouden kunnen beantwoorden, of ook daar de principes die nu bijna anderhalve eeuw ongewijzigd bleven, niet aangepast dienden te worden?

Vragen van enorm belang voor de toekomst van

de gemeenten want een normale, gezonde en aan onze mentaliteit aangepaste evolutie vereist dat ze op het plaatselijke vlak alle taken zouden blijven opvangen die de ontwikkeling van de welvaartmaatschappij met zich brengt.

Wat stellen wij echter vast? Ik laat opnieuw de *jurist* aan het woord. Hij weet dat de gemeenten in de loop der jaren geen ruimere bevoegdheden hebben verkregen. Integendeel, die welke zij hebben, worden meer en meer uitgehold. De reden daarvan is dat de beantwoording van de nieuwe welvaarten welzijnsproblematiek dikwijls zo complex is en zo duur dat zij de mogelijkheden van lokaliteiten met een te kleine dimensie te boven gaat.

Ons land telt 2.359 gemeenten, waarvan méér dan de helft minder dan 3.000 inwoners heeft. In de stedelijke agglomeraties bestaan er administratieve afbakeningen die niets meer te maken hebben met de tot stand gekomen sociaal-economische leefeenheid. De overal waarneembare schaalvergroting bleef op het vlak van de steden en gemeenten een volkomen onbekende. Feiten en objectieve studies tonen aan dat een groot aantal van die gemeenschappen door gebrek aan middelen niet meer in staat zijn de nodige bestuurskracht op te brengen om de uitdaging van de 20e eeuw te beantwoorden met een eigentijds beleid.

De maatschappelijke evolutie laat zich natuurlijk niet door die versnipperde en onaantastbaar geachte administratieve grenzen tegenhouden. De taken die de krachten van de gemeenten te boven gaan of die ze niet vervult, worden overgenomen door andere instellingen zoals de intercommunes of het centrale bestuur.

Die afbrokkeling van de gemeentelijke zelfstandige beslissingsmacht is op verschillende gebieden vast te stellen: de ruimtelijke ordening, het milieu-beheer, het ontwerpen en uitvoeren van infra-structuurwerken, de reglementering van het wegverkeer, de organisatie van de brandweer, de economische expansie, en dan heb ik slechts de belangrijkste genoemd.

De *politieke wetenschap* leert ons nochtans dat het veel beter was geweest de gemeentelijke instellingen zelf aan te passen aan de eisen van de hedendaagse samenleving.

Inderdaad, op het hoog beleidsniveau van het centraal bestuur is het vaak zeer moeilijk zich een concreet beeld te vormen van de noden en verwachtingen van de plaatselijke bevolking. Het gevaar is niet denkbeeldig dat beslissingen die getroffen worden achter een bureau in de hoofdplaats, niet overeenstemmen met de volkswil.

Ook de intercommunale samenwerking heeft, naast sommige voordelen, toch enkele belangrijke nadelen. De intercommunes behartigen steeds bepaalde deelaspecten van het gemeentelijke beleid en zorgen bijgevolg slechts voor deeloplossingen van

de gemeenteproblematiek. De beslissingsbevoegdheid van de kleine gemeenten komt niet altijd ten volle tot haar recht en — een niet geringer bezwaar — de democratische controle van het kiezerskorps vervalst totaal.

De *bestuurswetenschap* concludeert ook tot schaalaanpassing zij het op grond van een andere redenering. Aangetoond wordt dat na de Belgische onafhankelijkheid de gemeenten in ons staatsbestel werden opgenomen met hun toenmalige begrenzing. Die afbakeningen verschilden echter amper van de vroegere feodale omschrijvingen en heerlijkheden of de parochies uit de zeventiende eeuw. In de agrarische structuur van het begin van de 19e eeuw bestond er tegen deze versnippering helemaal geen bezwaar. Het merendeel van de dorpelingen begaf zich immers zelden of nooit buiten eigen streek.

Dit rustieke maatschappijbeeld behoort echter al lang tot het verleden. Door de opgang van de economie en de ontwikkeling van de transportmedia is onze mobiliteit ontzettend verhoogd. Waar nog niet zo heel lang geleden de gemeentegrenzen de dagelijkse leef sfeer ruimschoots omspanden, is dit thans nog slechts bij hoge uitzonderingen het geval.

De ruimtelijke eenheden van de agrarische en gesegmenteerde maatschappij van weleer waren zelfverzorgend voor de behoeften van hun bewoners. De wijken, dorpen, gemeenten en steden van de welvaartstaat zijn op dit ogenblik totaal van elkaar afhankelijk geworden. Voor tewerkstelling, voor allerlei gespecialiseerde aankopen, voor geneeskundige verzorging, voor voortgezet onderwijs, voor culturele voorzieningen, voor gediversifieerde vrijetijdsbesteding, en voor sommige overheidsdiensten zijn heel wat burgers aangewezen op de infrastructuur van een andere gemeente.

Door deze specialisatie in de verzorgende functies ontwikkelde zich een hiërarchie van centra waarmee een hinterland intense relaties onderhoudt. Voor de provincie West-Vlaanderen is deze hiërarchie der kernen op uitstekende wijze aangetoond door het Westvlaams Economisch Studiebureau in de publikatie "Tertiaire sector en verzorgende centra in West-Vlaanderen".

In heel dat levendige en dynamische proces zijn de gemeentegrenzen altijd onveranderd gebleven. Het onvermijdelijke gevolg hiervan is dat de diensten die door de diverse gemeenten aan hun burgers werden verstrekt en de door hen te dragen financiële lasten, grondig zijn gaan verschillen.

Zeer duidelijk is dit waar te nemen in en rondom stedelijke concentraties, centrum-gemeenten, hoofddorpen of in één woord, in en rondom kernen.

Zo is de kernstad als handelscentrum en wat tewerkstelling, volksgezondheid, politie, brandweer, onderwijs en culturele initiatieven betreft, een rol voor de omliggende gemeenten gaan vervullen, met

natuurlijk al de infrastructurele en financiële implicaties van dien.

Die bestuurlijke versnippering brengt ook mee dat in deze spontaan gegroeide sociaal-economische subregio's infrastructuurwerken worden gebouwd, waarvan inwoners van andere gemeenten intense gebruikers zullen zijn, zonder dat met hen overleg werd gepleegd, omdat zij niet bijdragen in de kosten. Een gebrek aan coördinatie en rationele aanwending der middelen is daarvan het fatale gevolg. De sociale woningbouw, de collectieve voorzieningen, de industrievestiging en het aanleggen van recreatieparken zijn daarom niet altijd oordeelkundig gespreid.

De jurist, de politoloog en de bestuurskundige hebben dus ieder hun eigen redenen om de te kleine schaal van veel gemeentelijke entiteiten te betreuren. Zij menen dat, in het belang van het land en van de gemeenten en hun inwoners zelf, een einde gemaakt moet worden aan een onverantwoorde versnippering van krachten en mogelijkheden.

In een zo belangrijke materie is de menselijke factor echter de voornaamste, vandaar dat de vraag moet worden gesteld of met deze tendens tot schaalvergroting ook vanuit sociologisch standpunt ingestemd kan worden. Zou er geen conflict ontstaan met het gemeenschapsbewustzijn dat in veel dorpen nog sterk leeft?

Het antwoord hierop is negatief. De territoriale omschrijving en de lokale samenleving zijn niet noodzakelijk met elkaar verbonden. Een gebiedswijziging moet niet noodzakelijkerwijze het teloorgaan betekenen van de plaatselijke gemeenschappen, indien deze zich als dusdanig willen handhaven. Het is perfect mogelijk meerdere sociale groeperingen of geledingen in één bestuurseenheid samen te brengen, zonder hun eigen karakter aan te tasten. Daarvan bestaan in ons land en in de wereld talrijke voorbeelden. Om dat te bereiken mag alleen niet roekeloos tewerk gegaan worden. Schaal aanpassing betekent meer dan alleen maar vergroting. Bij het overschrijden van bepaalde bevolkingsdrempels moet in een aangepast stelsel van binnengemeentelijke dienstenverstrekking worden voorzien. Bovendien mag men door het oprichten van té grote eenheden niet in het andere uiterste vervallen: de nieuwe entiteit moet altijd voldoende overzichtelijk blijven.

Indien aan deze desiderata voldaan wordt, kan een conflictsituatie tussen de herindeling van het grondgebied en sociologische imperatieven vermeden worden.

Een einde maken aan de uitholling van de gemeentelijke bevoegdheden, de mogelijkheid scheppen om meer taken aan de gemeenten te kunnen opdragen, een meer rechtvaardige en evenwichtige spreading van financiële verplichtingen over de burgers, meer coördinatie bij de conceptie van infrastructuur

tuurwerken, heb ik tot nu toe opgesomd als argumenten voor de herstructurering van de gemeenten. Er zijn er nog andere.

Zo is in deze context de gestadige vermeerdering van het aantal overheidstaken uiterst gewichtig. Ik verklaar mij nader. In 1831 telde ons land 3.785.814 inwoners. In nog geen anderhalve eeuw kwamen er ongeveer 6 miljoen inwoners bij. Dit bevolkingsaccres, met daaraan gekoppeld de stijging van de gemiddelde leeftijd, heeft het demografische patroon totaal gewijzigd. Bovendien leeft die andere gestructureerde bevolking in een welvaartmaatschappij die niet meer te vergelijken is met de vroegere samenleving. Welnu, van de gemeentelijke overheid wordt verwacht dat ze aan al de nieuwe behoeften van dat steeds groter aantal mensen het hoofd biedt.

Ik kan U de verzekering geven dat die dagelijkse opdrachten waarvan de uitvoering door het lokale bestuur mag worden verwacht en waarvoor derhalve iedere gemeente minimaal uitgerust zou moeten zijn om ze zelfstandig te kunnen verrichten, niet gering zijn. Welke zijn ze?

In de eerste plaats zijn er natuurlijk de wettelijk vastgestelde uitvoeringstaken waaronder: de burgerlijke stand, de bevolking, de militie, de kiesverrichtingen en de legalisatie van handtekeningen. De inrichting van en de voogdij over de Commissies van Openbare Onderstand en het toezicht op de instellingen voor de eredienst zijn ook taken voor de gemeente evenals de ordehandhaving, de openbare veiligheid, de verkeerspolitie, de controle op de gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke ondernemingen en de inrichting van begraafplaatsen, om slechts de voornaamste te vermelden. Verwacht mag worden dat voor de afwikkeling van deze opdrachten gebruik gemaakt wordt van beheersmethoden aangepast aan de vooruitgang van wetenschap en techniek.

Openbaar en dus ook gemeentelijk beleid is echter in de hedendaagse visie slechts zinvol indien wordt bijgedragen tot de verbetering van de maatschappelijke omgeving en indien bewust gestreefd wordt naar economische, sociale, culturele en humane vooruitgang. Vandaar het ontstaan van talrijke nieuwe opdrachten zoals, bijvoorbeeld, de rationele aanwending van de bodem of de ruimtelijke ordening. Zoiets veronderstelt dat de gemeente voor het eigen grondgebied zelf plannen van aanleg kan uitwerken en voor de aspecten die buiten de bevoegdheid van het lokale bestuursniveau vallen, op doelmatige wijze en met gezag haar standpunt en dat van de inwoners kan laten gelden.

In een maatschappij die iedereen de mogelijkheid wil bieden een menswaardig bestaan te leiden, is het leven in een aangepaste en gezonde woning een elementaire vereiste. Dit impliceert een huisvestings- en grondbeleid, dat de bevolking moet vrijwaren te-

gen de nadelige gevolgen van de speculatie. Eigen initiatieven kunnen genomen worden door het slopen van krotwoningen en het toekennen van bouwtoelagen.

In dezelfde gedachtengang dient de gemeente ook oog te hebben voor de eisen van een harmonisch milieubeheer. Bij de inplanting van nieuwe nijverheden of bij de aanpassing van de bestaande industriële infrastructuur moet er zorg voor gedragen worden dat de nadelige gevolgen van lucht- en waterverontreiniging, lawaai en andere hinderlijke factoren tot een minimum beperkt zouden blijven. Bovendien moet ruime aandacht worden besteed aan de aanleg en het behoud van groene zones.

De weginfrastructuur is natuurlijk ook zeer belangrijk. De gemeenten moeten kunnen zorgen voor de behoorlijke aanleg en het onderhoud van de eigen wegen. Tevens dienen zij in staat te zijn invloed uit te oefenen op het beslissingsproces ten aanzien van de ontwikkeling van rijks- of provinciewegen, waarbij de eigen inwoners onmiddellijk belang hebben. Vanzelfsprekend dragen zij ook verantwoordelijkheid voor de openbare verlichting en voor de aanleg van riolering.

Dan zijn er ook de gemeenschapsvoorzieningen. De plaatselijke bestuursinstelling moet haar juridische bevoegdheden en haar invloed aanwenden om aan de inwoners de voorzieningen te verstrekken, die in een welvaartstaat verwacht kunnen worden. Zo denk ik aan de organisatie van diensten voor water-, elektriciteits- en gasvoorziening, radio- en teledistributie, gemeenschappelijk vervoer en het opheffen en verwerken van huisvuil.

In de sfeer van de gemeentelijke bevoegdheden ligt tevens het onderwijs. Willen de gemeentescholen hun aantrekkingskracht behouden en hun rol blijven vervullen, dan behoren ze degelijk onderwijs te verstrekken en moeten de gebouwen en het didactisch materieel aan de hedendaagse normen beantwoorden.

Cultuur in de ruime zin van het woord, met inbegrip van jeugdbeleid, lichamelijke opvoeding, sport en vrijetijdsbesteding is een andere opdracht. De inspanningen van de gemeenten op deze gebieden zijn een belangrijke parameter voor hun bestuurskracht.

Daarnaast hebben de gemeenten ook op sociaal vlak een taak. Ter aanvulling van het stelsel van de sociale zekerheid kan de gemeente via het geëigend orgaan, de Commissie van Openbare Onderstand, en morgen via het Centrum voor maatschappelijk welzijn, een sociale dienst organiseren en bijzondere maatregelen treffen voor behoeftige gezinnen, minder-validen, bejaarden, eenzamen, in één woord voor allen die hulp nodig hebben. In deze context kan zowel gedacht worden aan een politiek van subsidiëring, als aan het ontwikkelen van eigen activiteiten.

Aangepaste maatregelen zijn eveneens noodzake-

lijk op het gebied van de gezondheidszorg vooral door de oprichting van gespecialiseerde consultatiecentra. Tevens dient de gemeente de oprichting of aanpassing van ziekenhuizen en bejaardentehuizen te stimuleren opdat rekening zou kunnen gehouden worden met de gerechtvaardigde eisen van de inwoners. Een vlotte samenwerking met de Commissie van Openbare Onderstand is hierbij een primordiale eis.

Ten slotte zijn er de diverse initiatieven ter bevordering van de economie en meer in het bijzonder van de plaatselijke handel, de kleine en middelgrote ondernemingen, de land- en tuinbouw en het toerisme. Door de aanleg van industrieterreinen en het creëren van een gunstig industrieel klimaat kunnen de gemeenten op maximale wijze bijdragen tot de volledige tewerkstelling van de eigen bevolking.

Ziedaar in enkele trekken een zeer summier overzicht van de taken die een moderne gemeente zou moeten vervullen. Het zijn minima, want daarnaast komen de extra-verplichtingen voortspruitend uit bijzondere omstandigheden, die uiteraard overal verschillend zijn. Het spreekt vanzelf dat de stad Antwerpen die een haven beheert, ook moet voorzien in de nodige uitrusting voor de exploitatie ervan, terwijl de toeristische centra in de kuststreek de nodige onthaalinfrastructuur zullen moeten uitbouwen.

Deze gewijzigde gemeentelijke taak, die zulke verscheidenheid aan infrastructuur en dienstenverstrekking veronderstelt, kan slechts vervuld worden door eenheden die groot genoeg zijn om een rationeel en gediversifieerd ontwikkelingsbeleid te kunnen voeren, met gekwalificeerd personeel en met voldoende financiële mogelijkheden.

Het Parlement zal zich uitspreken over de herstructureringsvoorstellen die vastgelegd werden in een koninklijk besluit. Is de stemming positief dan zullen na de volgende gemeenteraadsverkiezingen de nieuwe entiteiten aan het werk kunnen schieten.

Al betekent de ruimtelijke schaalvergroting een belangrijke stap vooruit voor een rationeel beheer, toch zal ze moeten gepaard gaan met enkele wijzigingen aan de Gemeentewet, die dateert van 30 maart 1836 en waarvan de Nederlandse tekst verschenen is in het Staatsblad van 22 augustus 1975.

Een commissie die gewerkt heeft in de schoot van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten is klaargekomen met een voorontwerp van een nieuwe Gemeentewet en deze tekst zal een zeer nuttige basis zijn voor latere besprekingen.

Als onderdeel van de Staat kreeg de gemeente van de natie, via de Grondwet, eigen beslissingsbevoegdheid maar daarbij moeten de wet en het algemeen belang geëerbiedigd worden. De Staat waakt hierover via de Koning, de Gouverneur, de Bestendige Deputatie en de Arrondissementscommissaris.

Heel dit toezichtstelsel wordt de "administratieve voogdij" genoemd.

De objectiviteit gebiedt te zeggen dat, wegens de verschillende voogdijtrappen die beklommen moeten worden en het veelvuldig ontbreken van dwingende termijnen waarbinnen de voogdijoverheid zich moet uitspreken, de voogdij niet van die aard is dat de afhandeling der zaken erdoor bespoedigd wordt.

In het voorontwerp van de nieuwe Gemeentewet wordt daarom het beginsel van de "ééntrapsvoogdij" gehuldigd. In plaats van de dubbele controle door provincie en rijk zoals die nu bestaat, wordt voorgesteld het toezicht over de gemeenten tot het provinciale niveau te beperken. Nu grotere entiteiten via fusies tot stand gaan komen, kan de gelegenheid aangegrepen worden om het administratieve toezicht te hervormen in de richting van een constructieve dialoog tussen voogd en bevoogde.

Een nieuwe Gemeentewet dient eveneens het beginsel te huldigen van de "dwingende termijnen". Het is immers zonder meer duidelijk dat het ontbreken van een dwingende termijn of, wat op hetzelfde neer komt, de mogelijkheid om vastgelegde termijnen ongemotiveerd en langdurig te verlengen, een ernstig beletsel vormt voor de efficiënte werking van een gedecentraliseerd bestuur.

Tijdens regionale vergaderingen in het najaar van 1974 door de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten belegd, werd in samenspraak met de geïnteresseerde basis nagegaan welke wensen de gemeentebesturen formuleerden op het gebied van organisatie en werkmethode en hoe hieraan door wettelijke voorschriften tegemoet zou kunnen worden gekomen.

Buiten de hervorming van het administratief toezicht waarover wij het zoëven hadden, kan uit de tussenkomsten van de deelnemers worden afgeleid dat de participatie van de inwoners aan het gemeentebeleid, de rol en de verbetering van de werking van de gemeentelijke organen en de invoering van het begrip "planning" in het financieel beheer van de gemeente de belangrijkste verzuchtingen zijn.

De tijd wordt rijp geacht om de her en der spontaan gegroeide inspraakorganen te institutionaliseren, door ze als volwaardige instellingen in de Gemeentewet op te nemen.

Deze raden bestaan uit vertegenwoordigers van alle plaatselijke verenigingen, die tot doel hebben in de gemeente een bepaalde branche zoals cultuur, sport, jeugd- en gezinswerk te bevorderen. Door hun deskundigheid en ervaring kunnen zij kostbare adviezen bezorgen aan de gemeentebestuurders.

Het is van belang de participatie wettelijk te organiseren om het gevaar van een wildgroei van naast mekaar werkende inspraakraden te ontlopen.

Daarnaast moet het bestuur van de gemeente zo georganiseerd worden dat op rationele en economi-

sche wijze gebruik gemaakt wordt van de ter beschikking staande middelen. Dat kan alleen maar als ook de gemeente volgens de principes van het management bestuurd wordt. Ik stip wel aan dat dit niet wil zeggen dat een gemeente op dezelfde wijze beheerd moet worden als een privé-bedrijf, omdat de finaliteit van beide totaal verschillend is. Het openbaar bestuur is inderdaad een dienstverlenend orgaan dat geen winstbejag beoogt terwijl dat juist het wezenlijk doel van de onderneming uitmaakt. Doch evenzeer als een privé-onderneming dient het openbaar bestuur de beschikbare middelen zo aan te wenden dat zoveel mogelijk prioritair vastgestelde behoeften ermee kunnen worden bevredigd. De wens om het begrip "planning" in de Gemeentewet in te voeren is dan ook begrijpelijk. De jaarlijkse financiële inkomsten zijn altijd beperkt en grote uitgaven moeten dan ook over een zekere tijd kunnen worden gespreid.

Aan "planning" doen, betekent dat de concrete behoeften van de plaatselijke gemeenschap gerangschikt worden naar hun belangrijkheid en dat de middelen zo worden toegewezen dat in de loop van een bepaalde periode — vijf of zes jaar — op optimale wijze bijgedragen wordt tot de verdere ontwikkeling van de plaatselijke gemeenschap. Dit betekent het opmaken van meerjaarlijkse begrotingen die over vijf tot zes jaar lopen en die geregeld kunnen worden aangepast aan de steeds wisselende behoeften en mogelijkheden. Een grotere doeltreffendheid en samenhang wordt daarvan verwacht.

Ook worden er enkele voorstellen geformuleerd die een betere werking van de gemeentelijke organen, inzonderheid van de gemeenteraad en van het college van burgemeester en schepenen, mogelijk moeten maken.

De rol van de gemeenteraad bestaat erin het beleid te bepalen alsook de uitvoering ervan te controleren. De bijeenroeping van de gemeenteraadsleden met kennisgeving van de agenda, twee volle dagen vóór de dag van de raadsvergadering, zoals tot voor kort voorgeschreven werd, kon in deze tijd van beslissingen over zeer complexe aangelegenheden niet langer als redelijk beschouwd worden. De wetgever heeft dit ingezien en in het Staatsblad van 26 augustus 1975 verscheen de Wet van 12 mei 1975 die de gewone termijn op vijf dagen brengt en in de toekomst voor de begrotingen zeven vrije dagen voorschrijft.

Ook een minimumaantal vergaderingen per jaar

zou bij de wet voorgeschreven dienen te worden. Aan ten minste zes vergaderingen per jaar, waarvan zeker één in elk kwartaal, kan gedacht worden.

Met deze enkele en uiteraard onvolledige voorbeelden heb ik alleen willen aantonen dat de aanpassing van de Gemeentewet aan de eisen van onze tijd een fase is die noodzakelijk moet volgen op die van ruimtelijke herstructurering.

Het feit dat er vragen gesteld worden over de werking van de gemeenten mag niet betekenen dat op enigerlei wijze afbreuk gedaan zou worden aan het principe dat in onze maatschappelijke context de gemeentelijke instelling een onmisbaar element is en het trouwens ook altijd zal blijven.

Naar mijn mening kunnen de plaatselijke dienstverlening, infrastructuur en sociale voorzieningen op de beste en meest efficiënte wijze geconcipeerd en ingericht worden door een overheid die de lokale behoeften en mogelijkheden kent en die rechtstreeks contact heeft met de bevolking voor wie deze dienstverlening bestemd is en die de daaruit voortspruitende lasten moet betalen. De gemeente is trouwens in ons staatsbestel een uitstekende leerschool voor de politieke opvoeding van de burgers.

Wanneer de gemeente van morgen ook zo zal gestructureerd zijn dat zij haar bevolking al de diensten kan aanbieden die in deze eeuw van vooruitgang van haar mogen worden verwacht en de gemeentebestuurders over een eigentijds werkinstrument zullen beschikken om een beleid te voeren dat de plaatselijke noden en behoeften onmiddellijk kan opvangen, dan zal ze de eretitel "pijler van onze democratie" verder blijven dragen met dezelfde glans en schittering als in het verleden. Als zinnebeelden van onze kracht en rijkdom hebben de gemeenten onze geschiedenis gemaakt. Zij zullen ook aan onze toekomst blijven bouwen. Ik ben blij dat ik dat op het stadhuis van Kortrijk heb mogen zeggen.

Herodotus verhaalt ons hoe de Spartanen luisterden naar een spreekbeurt, waarover de redenaar zelf zichtbaar tevreden was. Na de redevoering, vertelden de Spartanen de ongelukkige echter dat zij vergeten waren waarover de eerste helft ging en dat zij de tweede helft niet hadden begrepen.

Wanneer U het zou vergeten zijn: ik heb gesproken over de fusies van gemeenten en over de aanpassing van de Gemeentewet en indien U het niet zou hebben begrepen, ik heb gezegd dat ik er een voorstander van ben.

RECENTE RECHTSPRAAK INZAKE VERMISTE CHEQUES

I. INLEIDING

Sedert het in werking treden van de Wet op de cheque van 1 maart 1961 zijn de interpretatie alsook de praktische toepassing van de artikelen 58 tot 60 inzake vermiste cheques een permanente bron van moeilijkheden geweest. Dienaangaande biedt de parlementaire voorbereiding weinig hulp. Het bedrieglijk gebruik van verloren of gestolen cheques stelt anderzijds de problematiek van de toepassing van artikel 35bis van dezelfde wet.

De artikelen 35bis, 58, 59 en 60 van de Wet op de cheque werden in de Belgische wetgeving ingevoerd op grond van de voorbehoudsbepalingen van bijlage II van het Geneefse Verdrag, naar luid waarvan het de nationale wetgever vrijstond de daarin bedoelde materies zelfstandig te regelen. Inzonderheid werden de bepalingen omtrent de vermiste wisselbrief zeer gedeeltelijk opgenomen in de Eenvormige Wet op de cheque. Uit de commentaren over deze bepalingen doet men de indruk op dat de nationale wetgever het probleem niet in al zijn aspecten heeft gevat en meestal uit het oog heeft verloren dat het statuut van de betrokkene (acceptant) van de wisselbrief niets gemeen heeft met dat van de betrokkene van de cheque.

Met betrekking tot deze onderwerpen bestaat er zeer recente rechtspraak, namelijk :

(a) inzake definitief zoekgeraakte cheques :

— de beschikking in kort geding van de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen van 26 juni 1975 in zake Kredietbank tegen de Centrale Raiffeisenkas en anderen (de tekst is in dit nummer opgenomen) ;

— het vonnis van de Vrederechter te Soignies (Zinnik) van 27 mei 1975 in zake Kredietbank tegen Bonardel (*J.T.*, 1975, 501).

Deze twee rechterlijke beslissingen zijn uiterst belangrijk voor het begrip van het hier behandeld vraagstuk. De eerste poogt een behoorlijke interpretatie over de toepassing van de bepalingen van de artikelen 58 tot 60 te geven. De tweede duidt de rechtsgrond aan, op grond waarvan, naast de artikelen 58 tot 60, ook betaling van een definitief zoekgeraakte cheque kan worden bekomen.

(b) inzake het misbruik van verloren of gestolen cheques :

— het vonnis gewezen door de Vrederechter van het vierde kanton te Brussel op 8 mei 1973 in zake Nicolas tegen Mavaba Pierre ;

— het vonnis gewezen door de Vrederechter van het kanton St.-Pieters Woluwe op 4 april 1975 in zake Ets. Vinalgros tegen Bernard Suzanne ;

— het allereerste vonnis ter zake is dat gewezen door de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk op

10 januari 1967 in zake Vibrafor tegen Kredietbank (*Rev. Banq.*, 1967, 572 ; *B.R.H.*, 1968, 324).

II. HET PROBLEEM

In de laatste jaren is het nog gebeurd dat aanzienlijke incassoremises van gedisconteerde cheques getrokken op allerlei banken, verloren gingen tussen de remitterende (tevens negotiërende) bank en de betrokkenen. De remitterende bank die houder geweest was van de cheques dagvaardde dan de verscheidene betrokkenen op grond van de artikelen 58 tot 60 van de Wet op de cheque. Bovendien werd gewoonlijk overeengekomen dat de verweerders zouden verklaren zich naar de wijsheid van de rechtbank te gedragen gelet o.a. op de borgtocht gesteld voor rekening van de aanlegger conform de slotbepaling van artikel 58.

De in dergelijke omstandigheden ingestelde eisen werden steeds door de rechter ingewilligd.

Wanneer de betrokken banken dan aan hun cliënten (trekkers van de cheques) de tekst van het bevelschrift voorlegden, maakten dezen over het algemeen zeer weinig moeilijkheden om de toelating te geven hun rekening met het chequebedrag te debiteren.

Maar wanneer deze rechtspleging niet wordt ingeleid wegens het relatief gering bedrag van de cheque, ondervinden de banken regelmatig de grootste moeilijkheden om van de trekker terugbetaling te krijgen van hetgeen ze met eigen penningen voorgeschoten hebben aan de begunstigden, zelfs wanneer de vermiste cheque meer dan zes maanden zoek geraakt is. De rechten spruitende uit de cheque verjaren inderdaad uiterlijk na zes maanden te rekenen vanaf het verstrijken van de aanbiedingstermijn.

In feite is de toestand van de bank die rechtstreeks krediet verleend heeft aan de begunstigde van de nadien vermiste cheque dezelfde als die van de persoon die, zonder opdracht, of ingevolge zaakwaarneming b.v., andermans schuld met eigen gelden betaalt. Het Hof van Beroep te Brussel heeft zich in die zin uitgesproken op 19 november 1971 inzake de betaling, door een bank, van een wissel, niettegenstaande de intrekking van het domiciliatiemandaat (*Rev. Banq.*, 1972, 355) ; het begrip rechtstreeks krediet op cheques en de daaruit voortvloeiende residuaire vordering krijgen langzamerhand ingang bij onze rechtscollages (zie *R.W.*, 1974-75, 1474 e.v., alsook *Rb. Gent*, 13 februari 1975, *R.W.*, 1974-75, 2283).

Voor het onderzoek van de artikelen 58 tot 60 kunnen de hierboven vermelde procedures waarin

er een voorafgaande afspraak tussen de eiseres en de gedaagden bestond, bezwaarlijk dienstig zijn.

De beschikking van Kh. Antwerpen, 26 juni 1975, is, behoudens vergissing, de eerste die het voorwerp heeft uitgemaakt van een echt contradictoir debat, daar de betrokkene ook wenste een principiële beslissing uit te lokken. Een ander dan een theoretisch belang was er niet omdat in dit welbepaald geval de trekker zijn akkoord had betuigd om het chequebedrag te laten blokkeren op een separate rekening tot aan de uitspraak door de rechtbank.

Met betrekking tot een cheque die verloren gaat, kunnen zich twee gevallen voordoen.

a) De cheque gaat definitief verloren nadat de begunstigde daarop rechtstreeks krediet heeft ontvangen, maar uiteraard vóór de aanbidding ter betaling bij de betrokkene. In zulk geval gebeurt het dat de trekker zijn rekening niet wil laten debiteren ten gunste van de instelling die rechtstreeks krediet heeft verleend, onder voorwendsel dat de cheque aangeboden zou kunnen worden door een houder die te goeder trouw kan zijn, en dit ondanks het feit dat de betrokkene er zich toe verbindt de zoekgeraakte cheque niet te zullen betalen, mocht hij toch teruggevonden worden.

In deze veronderstelling kunnen er twee personen zijn die zich onrechtmatig verrijken, namelijk :

— hetzij de trekker van de cheque die vanwege de begunstigde een prestatie heeft ontvangen en deze laatste niet wil betalen en de toelating niet wil geven zijn rekening te debiteren ;

— hetzij de begunstigde van de cheque die het bedrag ervan voorgesloten heeft gekregen vanwege de negotiërende instelling, doch onder voorbehoud van effectieve betaling, en het bedrag van het rechtstreeks krediet evenmin wil teruggeven, ondanks het intreden van de ontbindende voorwaarde.

De negotiërende instelling, d.i. de bank die rechtstreeks krediet verleend heeft, beschikt over drie onderscheiden vorderingen om recuperatie van het voorgesloten chequebedrag te bekomen wanneer de cheque zoek geraakt is :

1. De residuaire vordering tegen de remittent van rechtstreeks gecrediteerde en onbetaald gebleven cheques (R.W., 1974-75, 1474 e.v. ; Rb. Gent, 13 februari 1975, geciteerd) ;

2. De vordering ingesteld op grond van de artikelen 58 tot 60 van de Chequewet (Kh. Antwerpen, 26 juni 1975, hierna gepubliceerd) ;

3. De vordering tegen de trekker van de cheque die vanwege de begunstigde van de cheque een prestatie heeft ontvangen maar deze laatste niet wil betalen en de toelating niet wil geven zijn rekening te debiteren : ter zake moet melding gemaakt worden van het merkwaardig vonnis van Vred. Zinnik, J.T., 1975, 501, dat hierna besproken wordt. In casu werd de vordering tegen de trekker ingesteld

door de bank die aan de begunstigde rechtstreeks krediet had verleend.

b) Het tweede geval dat zich kan voordoen, is datgene waarbij van verloren of gestolen cheques misbruik wordt gemaakt door een derde die meestal niet te goeder trouw zal zijn. Deze derde kan, vooral wanneer hij beschikt over het specimen van de handtekening van de trekker, gerust deze handtekening namaken en cheques uitschrijven voor de betaling van koopwaar. De begunstigde van een dergelijke cheque, aan wie de betaling wordt geweigerd door de betrokkene ingevolge verzet vanwege de eigenaar van de chequeformulieren wegens diefstal of verlies, kan dan verhaal uitoefenen tegen de eigenaar van de verloren of gestolen chequeformulieren op grond van de bepalingen van artikel 35bis van de Wet op de cheque, wanneer de voorwaarden daartoe vervuld zijn.

Dit tweede geval maakt het voorwerp uit van de hierboven vermelde vonnissen gewezen door de Vrederechter van het 4e kanton te Brussel en van het kanton St.-Pieters Woluwe. In de zaak *Vibrafor* tegen Kredietbank (Kh. Kortrijk, 10 januari 1967, geciteerd) heeft de eigenaar van de chequeformulieren de betrokkene gedagvaard tot schadevergoeding op grond van artikel 35bis. Hij betoogde dat de betrokkene een zware fout had begaan, die tot gevolg zou gehad hebben het risico van het gebeurde te verleggen van hem op de bank. Deze eis werd afgewezen want de rechtbank stelde vast dat ter zake de betrokkene geen grove fout had begaan zodat iedere verdere discussie overbodig werd. Zie daarover het commentaar in *Rev. Banq.*, 1967, 572.

III. DISCUSSIE

1. Kh. Antwerpen, 26 juni 1975

Een cheque getrokken op Cera werd rechtstreeks gecrediteerd bij de aanlegster, Kredietbank, ten gunste van een van haar cliënten. Bij het verzenden aan de betrokkene (Cera) ging de cheque definitief verloren zodat de negotiërende bank geen betaling kon krijgen van het papier waarvan ze eigenaar was geworden. De uitschrijver van de cheque ging ermee akkoord dat het chequebedrag op zijn rekening werd geblokkeerd. De negotiërende bank dagvaardde vervolgens Cera op grond van de bepalingen van de artikelen 58 tot 60 van de Wet op de cheque, na betekening van de protestatieakte en na behoorlijke borgstelling. Verweester werd tot betaling van het chequebedrag veroordeeld.

De rechter beperkt er zich toe het middel van niet-ontvankelijkheid van de hand te wijzen, dat verweester meende te hebben gevonden in de afwezigheid van de protestatieakte. Aan de bewoordingen van het artikel 58 van de Wet op de cheque geeft hij een beperkende interpretatie waar hij opmerkt dat

degene die onvrijwillig en toevallig buiten bezit van een cheque is gesteld *en geen ander exemplaar kan vertonen*, de betaling van de cheque kan krijgen krachtens een beschikking van de voorzitter van de rechtbank van koophandel, mits hij bewijst dat hij ervan eigenaar is en tegen borgstelling.

De interpretatie van de artikelen 58 tot 60 is zeker moeilijk en de parlementaire stukken zijn dien-aangaande niet zeer duidelijk.

De besproken beschikking houdt een merkwaardige poging in om wat duidelijkheid te scheppen. Ze raakt twee essentiële punten: enerzijds het toepassingsgebied van de beschikking te wijzen op grond van artikel 58, en anderzijds het eventueel nut van de akte van protestatie.

a. Toepassingsgebied van de artikelen 58 tot 60 Chequewet

Deze wetsbepalingen zijn slechts van toepassing wanneer de cheque in één enkel exemplaar is uitgeschreven en dat exemplaar zoek geraakt is. De wettekst is te duidelijk om nog discussie mogelijk te maken.

Ze zijn niet van toepassing wanneer de cheque in meerdere exemplaren uitgeschreven werd en één ervan vermist is: immers, de betaling op één der exemplaren gedaan is bevrijdend, ook al is niet bedongen dat die betaling de kracht van de andere exemplaren tenietdoet (art. 50). Vervolgens kan elk risico uit hoofde van het zoek raken van één exemplaar ondervangen worden door een behoorlijke verzetbetekening in handen van de betrokkene; de chequeexemplaren moeten, naar luid van artikel 49, in de tekst zelf van de titel genummerd worden zodat het vermiste exemplaar zonder moeite geïdentificeerd kan worden.

Op te merken valt dat in België de chequetrekkingen in meerdere exemplaren praktisch niet voorkomen omdat enerzijds de toondercheques niet in meerdere exemplaren mogen worden uitgeschreven en anderzijds deze trekkingen uitsluitend beperkt blijven tot de circulatie in het buitenland (art. 49, eerste lid, Chequewet).

b. De akte van protestatie; nut, inhoud, betekenis

De stelling van de rechter schijnt te zijn dat de protestatieakte slechts nodig is wanneer betaling geweigerd wordt van een cheque die in meerdere exemplaren is uitgeschreven.

In de mate dat artikel 58 los gezien wordt van de artikelen 59 en 60, behoeft, volgens het standpunt van de rechtbank, hij die onvrijwillig en toevallig buiten bezit van een in één enkel exemplaar uitgeschreven cheque gesteld is, slechts de beschikking van de voorzitter van de rechtbank van koophandel om de betaling te verkrijgen mits hij bewijst dat hij

wel degelijk eigenaar van de zoek geraakte cheque is en borg gesteld heeft.

Zou bijgevolg hieruit impliciet afgeleid mogen worden dat de akte van protestatie feitelijk geen voorwerp heeft? Om hierop een antwoord te vinden wordt hierna zowel de akte van protestatie als de beschikking van de voorzitter zoals bedoeld in artikel 58 nader onderzocht.

Uit de schaarse rechtsbronnen die het probleem behandelen kunnen o.i. de volgende vaststellingen worden afgeleid.

1°. In de veronderstelling dat in alle gevallen een akte van protestatie nodig zou zijn voor de ontvankelijkheid van de rechtspleging, en wanneer men nu inzake vermiste cheques wel rekening wil houden met de *werkelijkheid*, zullen noch de protestatieakte, noch de rechtsvordering, ooit tijdig kunnen worden opgemaakt, respectievelijk ingeleid. Doorgaans, zoniet altijd, zal het definitief zoek raken van de cheque lang na het verstrijken van de aanbiddingstermijn worden vastgesteld, of minstens *verondersteld*; inderdaad, een cheque kan twee of drie maanden zoek zijn en nadien teruggevonden worden. Maar als het zoek zijn langer duurt dan de verjaringstermijn, zal daarom de houder van het vermiste stuk elk recht geput uit de onderliggende overeenkomst zien teloorgaan? Het antwoord op deze vraag kan onmogelijk bevestigend luiden, daargelaten het feit dat de cheque niet het enig bewijs kan zijn van de onderliggende overeenkomst.

Naar luid van de wet moet de akte van protestatie opgemaakt worden uiterlijk de tweede dag na het verstrijken van de aanbiddingstermijn. De aanbiddingstermijn begint te lopen vanaf de dag die op de cheque vermeld staat als uitschrijvingsdatum (art. 29, eerste, respectievelijk laatste lid). Evenwel hoeft de datum van uitschrijving niet noodzakelijk de echte of de ware datum te zijn: dit vloeit impliciet voort uit het tweede lid van artikel 28, dat betrekking heeft op de gepostdateerde cheque. Hierover bestaat ook geen twijfel (Van Ryn, IV, nr. 2996-5°; Vasseur et Marin, *Le chèque*, nr. 98).

De gedagvaarde partij in een geding ingeleid op grond van de artikelen 58 tot 60 zal over het algemeen pleiten dat de akte van protestatie tardief is.

Het bewijs hiervan is nochtans onmogelijk, daar de cheque vermist is en de termijn begint te lopen vanaf de datum die erop vermeld staat als uitschrijvingsdatum. Deze laatste datum kan en mag welke datum ook zijn. Zelfs als men weet wanneer ongeveer de cheque zoek is geraakt, dan nog heeft men geen aanduiding omtrent de uitschrijvingsdatum die op het papier voorkomt en bijgevolg ook een verwijderde latere datum kan zijn.

Uit het voorgaande blijkt derhalve dat, in zover een akte van protestatie wel degelijk vereist is, de tardiviteit ervan nooit bewezen zal kunnen worden.

2°. De draagwijdte van de akte van protestatie is niet duidelijk.

Volgens Van Ryn, IV, nr. 3054, die verwijst naar de regeling m.b.t. de vermiste wisselbrief, heeft de akte van protestatie tot doel het verhaal van de houder tegen de garanten te behouden, ofschoon, naar luid van artikel 59 van de Chequewet de protestatieakte bedoeld is om "al de rechten" van de eigenaar van de vermiste cheque te bewaren.

Deze stelling blijkt derhalve uit het toepassingsgebied en de gevolgen van de protestatieakte zowel de betrokkene van de wisselbrief als de trekker van de cheque uit te sluiten. Ze lijkt logisch daar het niet-naleven van bepaalde pleegvormen uit het cambiaal recht aan de houder van het papier nooit diens rechtstreekse vordering tegen de hoofddebiteur van het papier (betrokkene van de wisselbrief, trekker van de cheque) vermag te ontnemen, dit althans volgens de algemene ter zake geldende rechtsbeginselen.

Thans wordt inderdaad in dezelfde zin niet ernstig meer betwist dat de partijen bij een wisselbrief of een cheque, wanneer zij ook de *onmiddellijke* partijen zijn in de onderliggende overeenkomst, de verweermiddelen mogen tegenstellen die geput werden uit deze onderliggende overeenkomst ten einde eventueel de gerechtelijke schuldvergelijking te doen uitspreken als deze overeenkomst niet of gedeeltelijk werd nagekomen, dit alles binnen de perken van de cambiale strengheid.

Dit probleem houdt overigens nauw verband met dat van de cumulatie van wisselverbintenissen of cambiaalrechtelijke verbintenissen met de verbintenissen uit de onderliggende rechtsverhoudingen (Ronse, *Wisselbrief en Orderbriefje*, nrs. 2220 e.v.; Van Ryn, II, nr. 1609; Fredericq, *Droit commercial*, IX, blz. 519, en X, blz. 281; Vasseur et Marin, *Le chèque*, blz. 135).

De wetteksten met betrekking tot de vermiste cheque maken evenwel niet het restrictief (en naar de gangbare algemene rechtsbeginselen toepasselijk) onderscheid dat Van Ryn t.a.p. maakt. Zowel artikel 89 van de Wet op de wisselbrief als artikel 59 van de Wet op de cheque maken dat onderscheid niet. Beide hebben betrekking op *al de rechten* die de houder van het papier kan uitoefenen, en bijgevolg zowel op de rechtstreekse vordering van de houder tegen de betrokkene-acceptant van de wisselbrief en de trekker van de cheque, als op de regresvorderingen tegen de *andere* wissel- en chequeschuldnaars (de garanten).

Voor zover de akte van protestatie nodig is, kan bijgevolg deze pleegvorm nuttig zijn wanneer het geding loopt tussen niet onmiddellijke partijen die zich slechts kunnen beroepen op rechten voortvloeiende uit het papier dat vermist is. Een voorbeeld hiervan is het geval waarbij de cheque verloren

gaat uit de handen van een mandataris ter incasso.

De ontstentenis van een akte van protestatie brengt in geen geval verval van recht mede jegens de trekker van de cheque, waarvan de toestand dezelfde is als die van de betrokkene van een wisselbrief (Ronse, *Wisselbrief en Orderbriefje*, nr. 1172); ook de avalisten van evengenoemde wissel- en chequeschuldnaars kunnen de ontstentenis van een akte van protestatie niet opwerpen.

Bovendien moet worden opgemerkt, dat de wet geen enkel rechtsverval heeft ingesteld wanneer de protestatieakte niet wordt opgemaakt. Het verzuim van de protestatieakte kan in voorkomend geval recht geven op schadevergoeding naar gemeen recht voor zover dat verzuim een inbreuk inhoudt op een wettelijke verplichting (Van Ryn, II, nr. 1641).

3°. De wet bepaalt nergens hetgeen de akte van protestatie moet inhouden.

O.i. zou de protestatieakte normalerwijze niet mogen behelzen de vaststelling van de weigering van betaling door de betrokkene op voorlegging van de rechterlijke beschikking gewezen op grond van artikel 58 van de Chequewet. De volgende argumenten pleiten voor deze stelling.

Aangezien de protestatieakte niet noodzakelijk door een gerechtelijke beschikking voorafgegaan moet zijn, volgt hieruit dat ze ook vóór een dergelijke beschikking mag worden betekend, waaruit volgt dat ze minstens niet uitsluitend tot voorwerp kan hebben de vaststelling van weigering van betaling op voorlegging van de beschikking gewezen ter uitvoering van artikel 58.

Voorts wordt algemeen aanvaard dat de in artikel 58 bedoelde rechtspleging geen willig karakter heeft; zij is een rechtspleging op tegenspraak (une procédure contentieuse) die ingeleid wordt op dagvaarding en bijgevolg uitmondt op een uitvoerbare titel (Ronse, *Wisselbrief en Orderbriefje*, nr. 1172; Fredericq, X, blz. 403; Van Ryn, II, nr. 1642). Met recht stelt Ronse overigens vast dat deze oplossing bevestigd wordt door artikel 700 Ger.W. wijl de rechtspleging bedoeld bij artikel 58 van de Wet op de cheque niet voorkomt in de opsomming van de procedures op verzoekschrift in artikel 588 Ger.W. In ons rechtssysteem is het ondenkbaar dat men zich tegen een uitvoerbare akte zou kunnen verzetten op een andere wijze dan door de gewone rechtsmiddelen. Als de protestatieakte de authentieke vaststelling van de weigering van betaling door de betrokkene op voorlegging van de beschikking gewezen ter uitvoering van het artikel 58 van de Wet op de cheque moet zijn, dan kan men o.i. redelijkerwijze de vraag stellen wat er na een eerste akte van protestatie dient te gebeuren. Of kan men zich zo maar, tot in het oneindige, verzetten tegen de uitvoering van een bij definitie niet bij voorraad uitvoerbare titel? Het bij evidentie hierop ontkennend antwoord ver-

oordeelt dus de stelling naar luid waarvan de akte van protestatie als inhoud zou kunnen hebben het verzet tegen de uitvoering van een uitvoerbare titel. Dit tweede argument veronderstelt dat de beschikking van de voorzitter de veroordeling van de betrokkene tot betaling inhoudt; over dit punt kan bovendien ernstig worden getwijfeld.

Ten derde wordt, op enkele uitzonderingen na, door de rechtsleer (die o.i. mag beaamd worden) aanvaard dat de betaling, op voorlegging van de rechterlijke beschikking, een bevrijdend karakter heeft. Men kan overigens de vraag stellen waarom de betrokkene zou weigeren te betalen wanneer hij gedekt is én door een rechterlijke beslissing én door een borgstelling (Percerou en Bouteron, *Le Chèque*, blz. 93; Vasseur et Marin, *Le Chèque*, blz. 223; anders, maar o.i. ten onrechte, Fredericq, *Handboek Belgisch Handelsrecht*, nr. 1153, in fine, waar men leest: "Indien na de betaling een houder zich aanmeldt die aan de bij artikel 21 vereiste voorwaarden voldoet, zal de betrokkene verplicht zijn een tweede maal te betalen (...). Artikel 59 dat gelijkstaat met artikel 92 inzake wisselbrieven, heeft betrekking op de protestakte die bij wanbetaling moet opgemaakt worden". Dit commentaar houdt verscheidene onjuistheden in. De betrokkene van een cheque heeft geen verplichting tot betaling jegens de houder, maar wel jegens de trekker aan wie hij in voorkomend geval schadevergoeding verschuldigd is wanneer hij zonder redenen de betaling van een formeel regelmatige cheque weigert. Bovendien is de verwijzing naar artikel 21 niet relevant omdat de eigendom van de cheque in hoofde van de persoon die het papier zal aanbieden nadat de betrokkene betaald heeft ingevolge het bevelschrift, uiteraard door een gebrek zal aangetast zijn, namelijk de kwade trouw, hetzij in zijn hoofde, hetzij in hoofde van zijn voorgangers. Ten slotte is hier kennelijk bedoeld de akte van protestatie en niet de protestakte.

Voor deze derde motivering pleit enerzijds de beschouwing dat in de ogen van de wetgever de beschikking van de rechter de vermiste titel dient te vervangen. In deze zin luidt een niet gepubliceerde beschikking in kort geding gewezen door de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Mechelen op 4 oktober 1975, die zich uitdrukt als volgt:

"Overwegende dat tevens uit de bewoordingen van art. 58 van voornoemde wet blijkt dat het hier gaat om een beschikking die een definitieve uitspraak inhoudt daar beslist wordt over de betaling van een check en het de bedoeling van dit artikel is dat een andere titel aan eiseres wordt verschaft waarop het haar zal mogelijk zijn betaling te verkrijgen van de vermiste check."

Anderzijds pleit voor deze derde motivering het

feit dat de eigenaar van chequeformulieren het recht heeft, wil hij spijtige ervaringen vermijden, onmiddellijk het verlies of de diefstal van zijn chequeformulieren aan zijn bank mede te delen.

Tot besluit mag gesteld worden dat het, ondanks de uitdrukkelijke tekst van de wet (artikel 59 in fine), zeker ongewoon voorkomt de betaling op voorlegging van de gerechtelijke beschikking te weigeren. Dat de betaling wordt geweigerd wanneer de cheque niet kan worden aangeboden omdat hij vermist is, valt beter te begrijpen; in dit verband kan de protestatieakte een zeker nut vertonen in zover ze bedoeld is de weigering van betaling op authentieke wijze vast te stellen.

c. Beperkt praktisch nut van de artikelen 58 tot 60

Buiten de vordering ingediend op grond van de artikelen 58 tot 60 van de Wet op de cheque staan nog andere extra-cambiale vorderingen ter beschikking van de persoon die onvrijwillig buiten bezit van een cheque geraakt.

De eerste vordering die ten deze in aanmerking komt is de residuaire vordering spruitende uit de onderliggende overeenkomst; het niet-naleven van de cambiale pleegvormen kan hier hoogstens tot schadevergoeding aanleiding geven, voor zover het bewijs kan worden geleverd én van de schade, én van het oorzakelijk verband met het verzuim.

Vervolgens hebben het uitblijven of de tardiviteit van de protestatieakte geen verval van recht tot gevolg (zie hierboven III, 1, b), alsook Van Ryn, II, nr. 1641 en de artikelen 42 en 48bis van de Wet op de cheque).

Ten derde kan in bepaalde gevallen de betaling van de vermiste cheque afgedwongen worden op grond van de risicoregeling van artikel 35bis Chequewet. Het klassieke voorbeeld is dat van de cheque die de trekker uitschrijft ten gunste van een met naam aangeduide begunstigde aan wie hij over de post wordt toegestuurd. Wanneer de brief (evenals de cheque) zoek raken zal de trekker het risico dragen aangezien noch hij noch de wettige geadresseerde kunnen bewijzen dat het papier verloren is gegaan na ontvangst ervan door de begunstigde of de wettige geadresseerde.

Ten slotte kan van de trekker de betaling van de vermiste cheque afgedwongen worden op grond van de onrechtmatige verrijking. Tegen overhandiging van de cheque heeft hij vanwege de begunstigde een prestatie bekomen. Als de cheque zoek raakt verrijkt de trekker zich onrechtmatig wanneer hij de genoten prestatie niet betalen wil hetzij door zijn bank toelating te geven het bedrag van de cheque over te schrijven ten gunste van de schuldenaar, hetzij op welke andere wijze ook. Zie in die zin Vred. Zinnik, 29 mei 1975, *J.T.*, 1975, 501, en de hierna volgende bespreking daarvan.

d. *Inhoud van de op grond van artikel 59 gewezen rechterlijke beschikking*

Hieromtrent vindt men in de Belgische wetgeving geen aanduiding.

In strijd met de tot hiertoe heersende stelling (zie P. Blondeel, "Overzicht van de nieuwe wetgeving op de chèque", nr. 59, R.W., 1961-62, 1251; Fredericq, *Handboek Belgisch Handelsrecht*, nr. 1153) dient o.i. de rechtspleging gevoerd te worden tegen de trekker van de cheque alsook tegen de andere chequeschuldenaars (zie, bij analogie met de rechtspleging met het oog op het bekomen van de betaling van een vermiste wisselbrief: Van Ryn, II, nr. 1642, e). De betrokkene van de cheque kan juridisch niet tot betaling van de cheque veroordeeld worden daar de cheque niet mag worden geaccepteerd en de houder geen rechtstreekse vordering tegen de betrokkene heeft.

Wél kan de betrokkene in zake worden geroepen opdat de te wijzen beschikking hem gemeen zou worden gemaakt.

De wetgeving van de andere landen die tot de Eenvormige Wet zijn toetreden dient met veel omzichtigheid geraadpleegd te worden. Immers, de regeling van de procedure om betaling van een vermiste cheque te bekomen werd aan het initiatief van de nationale wetgever overgelaten. Alleen de Franse wetgeving kan hier behulpzaam zijn want de teksten vertonen de meeste gelijkenis met de Belgische. In het Franse stelsel beoogt de gerechtelijke beschikking aan de buiten bezit gestelde persoon de toelating te verlenen de cheque ter betaling aan te bieden. De procedure wordt dan gevoerd tegen de trekker. De aanlegger moet, zoals in het Belgisch stelsel, bewijzen dat hij eigenaar was van de zoek geraakte cheque, en eveneens een borgtocht verlenen (Percerou et Bouteron, *Le Chèque*, blz. 93, die menen dat de buiten bezit gestelde persoon geen vordering heeft tegen de betrokkene).

Deze rechtspleging is derhalve duidelijk bedoeld om aan de buiten bezit gestelde een titel te verstrekken die de vermiste cheque moet vervangen.

Volgens de Franse rechtsleer heeft de betrokkene het recht de betaling, op voorlegging van het bevelschrift, te weigeren en dan behoudt de buiten bezit gestelde persoon al zijn rechten door het betekenen van de akte van protestatie. Over hetgeen achteraf moet gebeuren, zwijgt de Franse wet, evenals de Belgische. Evenwel bepaalt de Franse wetgeving dat een duplicaat van de cheque kan worden bekomen, hetgeen niet het geval is in de Belgische wetgeving. Het duplicaat mag niet verward worden met de meerdere exemplaren waarin een cheque uitgeschreven kan worden. De mogelijkheid tot het bekomen van een duplicaat vangt de onzekerheid op omtrent hetgeen na de betekening van de akte van protestatie moet gebeuren.

e. *Samenvatting*

De op grond van artikel 58 gewezen beschikking kan nuttig zijn wanneer het geding loopt tussen niet onmiddellijke partijen die niet gebonden zijn door een onderliggende overeenkomst.

De protestatieakte kan minstens niet uitsluitend behelzen de vaststelling van de weigering van betaling door de betrokkene op voorlegging van het bevelschrift te wijzen op grond van artikel 58. De inhoud ervan is niet duidelijk bepaald door de wet. Als ze toch bedoeld is om een of ander recht te behouden, zal de tardiviteit van de akte van protestatie nooit kunnen worden bewezen.

De rechterlijke beschikking op grond van artikel 58 wordt uitgelokt door dagvaarding van de trekker in aanwezigheid van de betrokkene. Zij beoogt de vervanging van de vermiste cheque. Gelet op de waarborgen die de wet aan deze rechtspleging verbindt (bewijs van eigendom, borgstelling) heeft de betrokkene geen redenen om de betaling te weigeren.

Al deze moeilijkheden kunnen in de praktijk voorkomen worden wanneer de trekker aan de bank verbod oplegt aan wie ook de vermiste cheque te betalen en de bank de verbintenis aangaat de originele cheque niet te betalen, mocht hij toch aangeboden worden. De moeilijkheden beginnen pas wanneer de trekker, ondanks deze verbintenis, zijn schuldeiser niet wil betalen ...

2. *Vred. Zinnik, 27 mei 1975, J.T., 1975, 501*

In zake Kredietbank tegen Bonardel had deze laatste in 1972 aan de p.v.b.a. K.T. te Brugge een op de A.S.L.K. getrokken cheque van 20.000 fr. overhandigd.

De bank verleende rechtstreeks krediet aan de p.v.b.a. K.T. maar bij het opsturen naar de A.S.L.K. ging de cheque verloren. Noch vanwege de A.S.L.K., noch vanwege de trekker kan betaling bekomen worden, zodat de bank (die principieel het recht had van de remittent de terugbetaling van het provenu van het disconto te vragen, maar zulks niet wenste te doen) de trekker dagvaardde tot betaling van de schuld van deze laatste, die ze, in feite, met eigen penningen had gekweten via het rechtstreeks krediet.

Verweerder beperkte er zich toe te beweren dat de eiseres moest bewijzen dat zijn rekening bij de A.S.L.K. niet gedebiteerd was met het chequebedrag; hierop antwoordt de vrederechter terecht dat het bewijs van een negatief feit niet geleverd kan worden. Vervolgens stelt hij vast dat aanlegster de schuld van verweerder heeft gekweten met eigen gelden en dat bijgevolg de voorwaarden van de vordering uit hoofde van de onrechtmatige verrijking voorhanden zijn. Derhalve wordt verweerder tot betaling veroordeeld.

Deze beslissing, gewezen op grond van de meest elementaire beginselen van het burgerlijk recht en

van de billijkheid, moge een precedent zijn om de rechtzoekenden te helpen die verstrikt geraken in de doolhof van de artikelen 58 tot 60 van de Wet op de cheque.

De uitspraak van de Vrederechter te Zinnik bevestigt, zo nodig, dat de rechtzoekende die niet met voldoende zekerheid recht kan vinden in de cambiale mechanismen, dit meestal wel zal kunnen wanneer hij op het gemene recht een beroep doet.

3. *Vred. Brussel, 8 mei 1973, en Vred. St.-Pieters Woluwe, 4 april 1975*

In beide zaken is het patroon hetzelfde: iemand raakt zijn chequeboekje kwijt of het wordt hem onttolen. Hij stelt het verlies of de diefstal vast en tekent verzet aan tegen de uitbetaling van de cheques bij zijn bankier. Inmiddels was van de cheques reeds gebruik gemaakt om aankopen te betalen aan handelaars die, te goeder trouw, de cheques aanbieden. Op grond van het verzet weigert de bank te betalen.

De betrokkene heeft het recht, in dergelijke omstandigheden, de betaling te weigeren zodat de begunstigde zich moet keren tegen de trekker, die op grond van de bepalingen van artikel 35bis van de Wet op de cheque tot betaling van het chequebedrag wordt veroordeeld. Hij (de eigenaar van de chequeformulieren) kan aan de veroordeling niet ontsnappen tenzij hij bewijst dat de cheque verloren is gegaan of dat er bedrieglijk gebruik van gemaakt is nadat de wettige geadresseerde hem ontvangen heeft. In beide hierboven geciteerde uitspraken kon de eigenaar van de gestolen of verloren chequeformulieren dat bewijs niet leveren zodat hij tot betaling werd veroordeeld.

In dezelfde zin werd reeds gevonnis door Kh. Kortrijk, 10 januari 1967, geciteerd.

De veroordeling van de trekker tot betaling van het chequebedrag, vloeit niet voort uit enige cambiale verbintenis, aangezien hij het papier niet heeft getekend, maar wel uit een risicoregeling die eigen is aan de Belgische wetgeving. De wetgever heeft geoordeeld dat het logisch is het risico van verlies, diefstal en verkeerd gebruik van de chequeformulieren in de eerste plaats op de eigenaar daarvan te leggen.

De Belgische wetgever is de enige die de bepaling van artikel 35bis in de Wet op de cheque heeft ingevoerd. In andere landen zoals Duitsland (Landsgericht Osnabrück, 30 januari 1973, *Archiv Bankrechtlicher Entscheidungen der Zeitschrift für das gesamte Kreditwesen*, Sch. 3 (1), blz. 1059) of in Frankrijk (o.a. cassatiearresten van 20 april 1939,

Gaz. Pal., 1939, nr. 181, en 2 maart 1942, *Gaz. Pal.*, 1942, nrs. 136 tot 139) wordt de stelling verdedigd dat een cheque die niet de echte handtekening van de uitschrijver draagt, geen cheque is, zodat de rekening van de trekker op grond van het valse stuk niet kan worden gedebiteerd. Meestal verzeilt het geding in oneindige discussies waar men het risico poogt te verdelen tussen de eigenaar van de chequeformulieren die nalatig is geweest in de bewaring van het chequeboekje of niet tijdig de feiten aan de betrokkene heeft medegedeeld en ... de bankier die een titel heeft betaald die geen cheque is.

De bepalingen van artikel 35bis maken dergelijke discussies en, dergelijke althans voor de betrokkene, onbillijke oplossingen onmogelijk. Zolang de eigenaar van de chequeformulieren niet kan bewijzen dat daarvan misbruik werd gemaakt nadat de wettige geadresseerde ze ontvangen heeft, draagt hij alleen het risico, tenzij het bewijs van een zware fout in hoofde van de betrokkene wordt geleverd. In dit laatste geval zal de betrokkene het volledig risico moeten dragen, behoudens zijn verhaal tegen de vinder of de dief. In beide hierboven vermelde gevallen vroeg de trekker (verweerder) de verdaging van de zaak op grond van de regel "le criminel tient le civil en état" ten einde hem de gelegenheid te geven om het passend verhaal uit te oefenen tegen de vinder of de dief. Telkens antwoordde de rechter hierop — en met recht — dat die regel ten deze niet toepasselijk is omdat op grond van artikel 35bis van de Wet op de cheque de eigenaar van een chequeboekje het risico draagt van de gevolgen van verlies of diefstal, en dat, aangezien niet bleek dat de betrokkene een fout had begaan noch dat de cheque bij de wettige geadresseerde verloren was gegaan, er geen gegronde redenen voorhanden waren om de berechting uit te stellen. De regeling van artikel 35bis is in feite gegrond op een systeem van objectieve aansprakelijkheid (theorie van het geschapen risico) dat uitgaat van de bedenking dat degene die een risico schept daarvan ook de gevolgen moet dragen; het bezit van een chequeboekje waarvan derden eventueel misbruik kunnen maken, is een dergelijk risico, waarvan de eigenaar van het chequeboekje de gevolgen moet dragen, onverminderd de mogelijke verlegging van die gevolgen op degene in wiens handen het papier verloren is gegaan of op de betrokkene die een zware fout zou hebben begaan bij de uitbetaling.

J. LIEBAERT
Juridisch adviseur

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 23 APRIL 1975

Voorzitter-rapporteur : de h. Naulaerts

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaten : mrs. Bayart en Bützler

Sociaal statuut zelfstandigen—Zelfstandige—Begrip—Grootte der inkomsten—Geen criterium—Bijdragen—Vrijstelling van bijdragen wegens uitoefening van andere beroepsbezigheid—Activiteit als zelfstandige—Bewijs.

Voor de toepassing van het sociaal statuut wordt onder zelfstandige verstaan ieder natuurlijk persoon die in België, gewoonlijk over minstens achttien dagen per jaar, een beroepsbezigheid uitoefent uit hoofde waarvan hij niet door een arbeidsovereenkomst of door een statuut verbonden is. Dat die activiteit slechts geringe inkomsten oplevert blijft daarbij zonder belang.

De zelfstandige wiens bedrijfsinkomsten een bepaald bedrag niet bereiken is enkel dan niet bijdrageplichtig indien hij, naast zijn zelfstandige activiteit, gewoonlijk en hoofdzakelijk een beroepsbezigheid krachtens een dienstbetrekking uitoefent.

Dat op grond van art. 3, § 1, van het K.B. nr. 38 van 27 juli 1967 ieder persoon die in België een beroepsbezigheid uitoefent die inkomsten kan opleveren bedoeld in art. 20, 1°, 2°b en 3°, van het Wetboek van Inkomstenbelastingen, geacht wordt, tot bewijs van het tegendeel, de voorwaarden tot onderwerping aan het sociaal statuut der zelfstandigen te vervullen, neemt niet weg dat het bewijs van die beroepsactiviteit voor elk jaar door de sociale verzekeringsinstelling moet bewezen worden.

Haak t/ Rijksinstituut voor de sociale verzekeringsinstelling

Gelet op het bestreden arrest, op 1 februari 1974 door het Arbeidshof te Brussel, afdeling Antwerpen, gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1315 van het Burgerlijk Wetboek, 2, 3, paragrafen 1 en 2, 11, §§ 1 en 2, en 12, paragrafen 1 en 3, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen,

doordat het arrest eiser veroordeelt tot het betalen aan verweerder van bijdragen, interesten en verhogingen voor de jaren 1967 tot en met 1971, en, onder meer, voor ieder van die vijf jaren bijdragen van respectievelijk 1782 frank, 6432 frank, 6564 frank, 6818 frank en 13.706 frank, zulks op grond van de beschouwingen : dat eiser toegaf een zelfstandige beroepsactiviteit als handelsvertegenwoordiger uitgeoefend te hebben in de jaren 1967, 1968 en 1969 doch deze als zeer miniem voorstelde en slechts ten belope van enkele contracten ; dat hij echter stelde gedurende de jaren 1970 en 1971 geen enkele beroepsactiviteit te hebben uitgeoefend en ge-

leefd te hebben van de alimentaties hem verleend door zijn vader ; dat uit de voorgelegde stukken bleek dat eiser respectievelijk tijdens de jaren 1967, 1968 en 1969 inkomsten genoot ten bedrage van 28.500 frank, 100.000 frank en 30.300 frank ; dat eiser dienvolgens voor deze jaren, overeenkomstig de bepalingen van artikel 3, paragraaf 1, van voormeld koninklijk besluit van 27 juli 1967, onderworpen was aan het sociaal statuut der zelfstandigen ; dat uit niets bleek dat er sedert 1969 een wijziging in de toestand van eiser zou zijn ingetreden ; dat het voor de onderwerping aan het sociaal statuut der zelfstandigen volstaat dat de betrokken beroepsbezigheid bedrijfsinkomsten kan opleveren zoals bepaald bij voormeld artikel 3, § 1, lid 2 ; dat het feit dat eiser gedurende de jaren 1970 en 1971 geen inkomsten zou gehad hebben, niet bewijst dat hij tijdens die jaren zijn beroep van handelsvertegenwoordiger niet zou hebben uitgeoefend, daar de vruchten ervan later geïnd kunnen geweest zijn, en dat de gevorderde bedragen overeenkomstig de wettelijke barema's berekend waren,

terwijl, eerste onderdeel, nu eiser in zijn conclusie voor het arbeidshof liet gelden dat hij gedurende de jaren 1967, 1968 en 1969 respectievelijk slechts commissies ontving ten bedrage van 2131 frank, 340 frank en 339 frank, en dat het overige van de door hem voor die jaren aangegeven inkomsten bestond uit vergoedingen die hij van zijn ouders ontving wegens hulp die hij hun verstrekke, en nu artikel 3, paragraaf 1, van voormeld koninklijk besluit van 27 juli 1967 geenszins het wettelijk vermoeden schept dat, indien iemand gedurende bepaalde jaren een bedrijvigheid van zelfstandige uitoefent, al zijn inkomsten gedurende die jaren van die bedrijvigheid afkomstig zijn, hieruit volgt dat de rechters, om hun beslissing naar behoren te gronden, eerst in feite hadden moeten onderzoeken of de stelling van eiser met de werkelijkheid strookte, en daarna in rechte hadden moeten onderzoeken of de vergoedingen die eiser van zijn ouders ontving, inkomsten van een zelfstandige waren zoals bedoeld in de artikelen 3, § 1, 11, §§ 1 en 2, en 12, §§ 1 en 3, van voormeld koninklijk besluit, dan wel inkomsten voortkomende uit een andere activiteit zoals bedoeld in gezegd artikel 12, § 3, en of derhalve eiser overeenkomstig de bepalingen van dit laatste artikel al dan niet ontslagen was van het betalen van bijdragen aan verweerder, waaruit verder volgt dat het arrest, door na te laten voormelde vragen te onderzoeken, niet naar behoren gemotiveerd is zoals vereist wordt door artikel 97 van de Grondwet,

tweede onderdeel, nu artikel 3, § 1, van voormeld koninklijk besluit van 27 juli 1967 geenszins het wettelijk vermoeden schept dat, indien iemand gedurende bepaalde jaren een bedrijvigheid van zelfstandige uitoefent, hij, behalve tegenbewijs door hem te leveren, moet geacht worden dezelfde bedrijvigheid gedurende de daarop volgende jaren te hebben uitgeoefend, het arrest verweerder heeft ontslagen van het bewijs, dat hij overeenkomstig artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek diende te leveren van het feit dat eiser gedurende de jaren 1970 en 1971 een bedrijvigheid heeft uitgeoefend waar-

door hij onder toepassing viel van de artikelen 2, 3, §§ 1 en 2, en 12 § 1, van voormeld koninklijk besluit :

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat, luidens artikel 3, § 1, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967, voor de toepassing van dit besluit onder zelfstandige wordt verstaan "ieder natuurlijk persoon, die in België een beroepsbezigheid uitoefent uit hoofde waarvan hij niet door een arbeidsovereenkomst of door een statuut verbonden is" ;

Dat overeenkomstig § 2 van dit artikel deze activiteit zich weliswaar gewoonlijk over minstens achttien dagen per jaar moet uitstrekken, doch dat het geringe bedrag van de daaruit gehaalde inkomsten niet tot gevolg heeft dat de betrokkene niet als zelfstandige wordt aangemerkt ;

Overwegende dat eiser, die noch de uitoefening van een zelfstandige beroepsbezigheid, noch de duur ervan betwist, de schending van genoemd artikel 3, § 1, niet kan steunen op de enkele bewering dat hij tijdens de jaren 1967, 1968 en 1969 slechts geringe inkomsten als zelfstandige genoot en over andere inkomsten beschikte ;

Overwegende dat met toepassing van de artikelen 11 en 12, § 1, van hetzelfde besluit iedere zelfstandige vóór het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd bijdragen verschuldigd is, wat ook het bedrag van zijn bedrijfsinkomsten als zelfstandige is ;

Dat luidens artikel 12, § 3, de zelfstandige wiens bedrijfsinkomsten een bepaald bedrag niet bereiken, alleen dan geen bijdrage verschuldigd is, indien hij "naast de bezigheid die aanleiding geeft tot onderwerping aan dit besluit, gewoonlijk en hoofdzakelijk een andere beroepsbezigheid uitoefent" ; dat een "andere beroepsbezigheid" in de zin van deze bepaling die is welke, volgens het bepaalde in artikel 3, § 1, krachtens een dienstbetrekking, dit is krachtens een arbeidsovereenkomst of een statuut, wordt uitgeoefend ;

Overwegende dat eiser niet aanvoert en ook voor het arbeidshof niet heeft betoogd dat hij een andere beroepsbezigheid in voormelde zin uitoefende en inzonderheid dat de aan zijn ouders verstrekte hulp waarvoor hij vergoedingen ontving, krachtens een dienstbetrekking werd verleend of zelfs een beroepsbezigheid was ; dat het arbeidshof derhalve niet ertoe gehouden was te onderzoeken of eiser van het betalen van bijdragen ontslagen was met toepassing van artikel 12, § 3 ;

Overwegende dat, nu eiser zich voor het arbeidshof niet op deze bepaling heeft beroepen noch heeft staande gehouden dat de door verweerder gevorderde bijdragen niet werden berekend overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 11 en 12, het arrest, wat het bedrag van de bijdragen betreft, kan volstaan niet de vaststelling dat "de gevorderde bedragen berekend zijn overeenkomstig de wettelijke barema's" ;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest beslist dat, ofschoon eiser beweerde "geen zelfstandige activiteit te hebben uitgeoefend in de jaren 1970 en 1971, het nergens uit blijkt dat er een wijziging in zijn toestand sedert 1969 zou zijn ingetreden" ;

Overwegende dat artikel 3, § 1, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 geen wettelijk vermoeden

schept, volgens hetwelk een persoon, die gedurende bepaalde jaren een beroepsbezigheid als zelfstandige heeft uitgeoefend, geacht wordt, behoudens het door hem te leveren tegenbewijs, dezelfde bezigheid gedurende de daaropvolgende jaren te hebben uitgeoefend ;

Overwegende dat zo, krachtens dit artikel, ieder persoon die in België een beroepsbezigheid uitoefent die inkomsten kan opleveren bedoeld in artikel 20, 1°, 2°b of 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, geacht wordt tot bewijs van het tegendeel, zich in de voorwaarden tot onderwerping aan het sociaal statuut der zelfstandigen te bevinden, zulks niet wegneemt dat het bewijs van deze beroepsbezigheid voor elk der betrokken jaren vooraf door verweerder dient te worden geleverd ;

Dat het onderdeel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigd het arrest, in zoverre het eiser veroordeelt tot betaling van bijdragen voor de jaren 1970 en 1971 en tot de kosten ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zou worden beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Arbeidshof te Gent.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 30 APRIL 1975

Voorzitter-rapporteur : de h. Perrichon

Advocaat-generaal : de h. Charles

Advocaten : mrs. Fally, Bayart en Faurès

Onrechtmatige daad—Dier—Bewaring—Overdracht van aansprakelijkheid—Meesterschap—Macht om het dier te gebruiken die gelijk is aan die van de eigenaar.

Art. 1385 B.W. maakt de overdracht van de aansprakelijkheid voor de door het dier veroorzaakte schade op "degene die zich ervan bedient, terwijl hij het in gebruik heeft", ongetwijfeld niet afhankelijk van het bestaan van een profijt of van een voordeel voor de gebruiker : het impliceert slechts dat de bewaarder, op het ogenblik van het schadelijk feit, over het dier het meesterschap had, dat een niet ondergeschikte bevoegdheid van leiding en toezicht omvat zonder tussenkomst van de eigenaar.

Maar voor dat meesterschap is meer vereist dan een materiële bewaring ; het onderstelt dat de eigenaar aan de bewaarder een macht om te gebruiken overgedragen heeft, die gelijk is aan die van de eigenaar. Dit is een feitelijke kwestie.

Noach t/ Cracco e.a.

Gelet op het bestreden arrest op 18 december 1973 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1135, 1165, 1319, 1320, 1322, 1385, 1708, 1710, 1711, 1779 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat, na vastgesteld te hebben dat het paard Eole, dat aan eiser toebehoorde, bij een overeenkomst van 4 mei 1967 aan de door verweerster Le Coq geëxploiteerde manège toevertrouwd werd en dat het er, op 4 juli 1968, een ongeval veroorzaakte en verweerster Lelong kwetste, die onder de leiding van de monitor een les in paardrijden volgde, het arrest, dat het verweer verwerpt door eiser hieruit afgeleid dat het dier op het ogenblik van het ongeval niet meer onder zijn bewaring stond en dat verweerster Le Coq het onder haar meesterschap had, eiser, als eigenaar van het paard, veroorzaakt tot de herstelling van de door het ongeval veroorzaakte schade en tot de schadeloosstelling van de verweerders Cracco en Lelong en van huurverzekeringsinstelling, de verweerster Verbond Mutuelle der Verenigde Syndicaten, op de gronden "dat de bedingen van de overeenkomst vermelden dat de Coöperatieve vennootschap Le Coq aanvaardt het paard van appellant (thans eiser) tegen betaling in pension te nemen, wat omvat: onderdak, dagelijks onderhoud van het paard en van zijn uitrusting, maar ook dat zij ontlast wordt van alle aansprakelijkheid inzake de ongevallen die het paard zouden kunnen treffen of die het paard zelf zou kunnen veroorzaken bij derden of bij andere paarden; dat appellant een verzekering zal moeten nemen die deze risico's dekt; ... dat noch uit de gegevens van de zaak noch uit de bedingen van de overeenkomst over het pension blijkt dat de vierde geïntimeerde (thans verweerster Le Coq) het recht zou verworven hebben om zich van het paard als eigenares te bedienen, dat wil zeggen om het genot te hebben van de voordelen die een paard verschaft, zodanig dat zij in de plaats komt van de eigenaar door voordeel en profijt te halen uit het dier dat zij onder haar bewaring heeft, niet alleen tegenover de eigenaar, maar tegenover allen ...; ... dat appellant zich evenmin kan beroepen op zekere uitzonderlijke gevallen waarin de eigenaar het volledig meesterschap over het dier aan derden overdraagt; dat de derde in die gevallen het dier juridisch onder zijn bewaring heeft, in de zin van artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek ...; ... dat, aangezien de bewaring van een dier alternatief, nooit cumulatief is, het vaststaat dat geïntimeerde buiten (de) zaak gesteld moet worden, daar de eigenaar van het paard er juridisch de bewaring over behouden heeft",

terwijl de door artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde aansprakelijkheid van het bestaan of van de mogelijkheid van een profijt of van een voordeel geen fundamenteel gegeven maakt van de bewaring door degene die zich van het dier bedient en dat zij enkel impliceert dat de bewaarder, op het ogenblik van het schadelijk feit, het meesterschap heeft over het dier, wat een niet ondergeschikte bevoegdheid van leiding en toezicht omvat, met name voor het onderdak, de voeding en het onderhoud met middelen van zijn keuze, zonder tussenkomst van de eigenaar, wat hier het geval was (schending van artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek),

en terwijl, door verweerster Le Coq, bij overeenkomst van 4 mei 1967, te belasten met het onderdak, de voe-

ding en het onderhoud van zijn paard dat haar toevertrouwd werd en derhalve haar ter beschikking gesteld werd, eiser er de bewaring niet heeft van behouden maar deze overgedragen heeft aan genoemde verweerster die, voor de uitvoering van de overeenkomst, onafhankelijk en zonder strenge controle van eiser moest handelen, waaruit volgt dat het arrest de bewijskracht van bovengenoemde overeenkomst en haar draagwijdte miskent (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) evenals haar bindende gevolgen (schending van de artikelen 1134, 1135, 1708, 1710, 1711 en 1779 van het Burgerlijk Wetboek) zowel als de voorwaarden onder welke haar bestaan en haar externe gevolgen aan derden kunnen worden tegengeworpen (schending van artikel 1165 van het Burgerlijk Wetboek) en ten slotte de beslissing ten opzichte van de feiten en van de andere gegevens die erin vermeld zijn, wettelijk niet verantwoordt (schending van de artikelen 1385 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet):

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek de overdracht van de aansprakelijkheid voor de door het dier veroorzaakte schade aan "degene die zich ervan bedient, terwijl hij het in gebruik heeft", ongetwijfeld niet afhankelijk maakt van het bestaan of de mogelijkheid van een profijt of van een voordeel voor de gebruiker; dat het enkel impliceert dat de bewaarder, op het ogenblik van het schadelijk feit, het meesterschap had over het dier, dat een niet ondergeschikte bevoegdheid van leiding en toezicht omvat, zonder tussenkomst van de eigenaar;

Maar overwegende dat voor dit meesterschap over het dier meer vereist is dan een materiële bewaring; dat het onderstelt dat de eigenaar aan de bewaarder een macht om te gebruiken overgemaakt heeft, die gelijk is aan die van de eigenaar; dat dit een feitelijke kwestie is;

Overwegende dat blijkt uit de vaststellingen van het arrest en met name uit het onderzoek van de overeenkomst over het pension van het paard door verweerster de coöperatieve vennootschap Le Coq ten voordele van eiser, dat deze laatste, als eigenaar, het paard onder zijn juridische bewaring gehouden had, terwijl eerstgenoemde het slechts materieel onder zijn bewaring had; dat het arrest met name vaststelt dat noch de overeenkomst betreffende het pension van het paard noch de gegevens van de zaak toelaten te besluiten dat de coöperatieve vennootschap Le Coq "het recht verworven had om zich van het paard als eigenares te bedienen, dat wil zeggen om de voordelen te genieten die een paard verschaft, zodanig dat zij in de plaats komt van de eigenaar ... dat appellant, thans eiser, zich niet kan beroepen op zekere uitzonderlijke gevallen waarin de eigenaar aan een derde het volledig meesterschap overdraagt, dat wil zeggen een niet ondergeschikte macht van leiding van en toezicht over het dier ...";

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, met verwijzing naar de bedingen van de overeenkomst van 4 maart 1967 die, enerzijds, de verplichtingen van de coöperatieve vennootschap Le Coq bepaalden: zorgen voor het onderdak, de voeding en het dagelijks onderhoud van het paard en van zijn

uitrusting, en die, anderzijds, genoemde vennootschap bij overeenkomst ontlasten van elke aansprakelijkheid betreffende de ongevallen die het paard zouden kunnen treffen of die dit zou kunnen veroorzaken aan derden of aan andere paarden, samen met de verplichting van de eiser om zelf een verzekering te nemen die deze risico's dekt, het arrest heeft kunnen beslissen "dat verweerster het recht niet verworven had om zich van het dier als eigenaar te bedienen, dat wil zeggen om het genot te hebben van de voordelen van een paard zodanig dat zij in de plaats komt van de eigenaar door van het dier dat zij onder haar bewaring heeft profijt en voordeel te halen, niet alleen tegenover de eigenaar maar tegenover allen"; dat het, derhalve zonder aan de overeenkomst een uitlegging te geven die strijdig is met haar bewoordingen en, dus, zonder haar bindende gevolgen en de voorwaarden onder welke zij aan derden kan worden tegengeworpen te miskennen, het arrest beslist dat eiser, eigenaar, het paard onder zijn juridische bewaring gehouden heeft;

Overwegende dat die beslissing volstaat om het beschikkend gedeelte van het arrest regelmatig met redenen te omkleden en wettelijk te verantwoorden;

Dat beide onderdelen van het middel feitelijke grondslag missen;

En overwegende dat, ingevolge de verwerping van de voorziening, de eisen tot bindendverklaring van het arrest door de eiser ingesteld tegen de verweerders, de coöperatieve vennootschap Le Coq en Roger Van Looy, niet ontvankelijk zijn bij gebrek aan belang;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eiser in de kosten.

NOOT—Zie Cass., 1 maart 1945, *Pas.*, 1945, I, 129; Cass., 8 november 1956, *Pas.*, 1957, I, 251; Cass., 19 april 1963, *R.W.*, 1963-64, 911.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 22 MEI 1975

Eerste voorzitter : de h. Louveaux

Raadsheer-rapporteur : de h. Trousse

Advocaat-generaal : de h. Colard

Advocaten : mrs. Dassesse en Fally

Merk—Verval van onderscheidende kracht—Van merk van vennootschap—Vóór en na de ontbinding van de vennootschap.

Terwijl tijdens het bestaan van de vennootschap die houder van een woordmerk is, het verval van de onderscheidende kracht van het merk slechts kan worden bewezen door gegevens waaruit blijkt dat de rechthebbende er onbetwistbaar afstand van gedaan heeft, kan daarentegen na de ontbinding van de vennootschap dat woord, waarop niemand recht heeft, onmiddellijk een alledaags woord worden dat, omdat het vroeger als soortnaam door iedereen gebruikt werd, aan iedereen toebehoort.

Bayer Belgium S.A. - N.V. t/P.V.B.A. Marie-Claire
Album

Gelet op het bestreden arrest, op 24 mei 1974 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 3 van de Franse wet van 23 juni 1857 op de fabrieks- en handelsmerken, 1 van de wet van 1 april 1879 betreffende de fabrieks- en handelsmerken, 2, 6 van het Verdrag van Parijs van 20 maart 1883 tot bescherming van de industriële eigendom, herzien te Brussel op 14 december 1900 en te Washington op 2 juni 1911, goedgekeurd bij de wetten van 5 juli 1884, 9 december 1909 en 10 juni 1914, 1, 4, 6 van de overeenkomst van Madrid van 14 april 1891 betreffende de internationale inschrijving van fabrieks- of handelsmerken, herzien te Brussel op 14 december 1900 en te Washington op 2 juni 1911, goedgekeurd bij de wetten van 13 juni 1892, 9 december 1901 en 10 juni 1914, 1315, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 870 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat, ter verwerping van de rechtsvordering van eiseres tot veroordeling van verweerster wegens schending van haar privaat recht op de benaming aspirine waarvan zij rechthebbende was krachtens een depot door haar rechtsvoorganger ter griffie van de Rechtbank van koophandel te Brussel op 28 februari 1921 gedaan, het arrest, na te hebben vastgesteld dat het recht op het in Frankrijk gedeponeerde merk aspirine voor de Franse vennootschap "Produits Fred Bayer et Cie" tenietgegaan was op 31 december 1918 omdat zij op die datum ontbonden werd en na daaruit afgeleid te hebben dat de bescherming die zij in België genoot dank zij een internationale inschrijving in het kader van de overeenkomst van Madrid eveneens tenietgegaan was, beslist dat het depot van eiseres op 23 februari 1921 niet geldig was op grond dat "moet worden aangenomen — de woordenboeken van de Franse taal zowel als de wetenschappelijke tijdschriften (cfr Journal de la Pharmacie de Belgique, 1924, p. 739) onthullen het zonder betwisting — dat het woord "aspirine" dat zeer vroeg een soortnaam geworden is, sedert het verlies van de voorrang, gemeengoed geworden is" en "dat dit verschijnsel, in de mate dat het uit het algemeen gebruik volgt zich niet beperkt heeft tot het Franse grondgebied; dat het verband heeft met de taal en zich voordoet waar die taal gebruikt wordt, bijgevolg in België";

terwijl, eerste onderdeel, daar het vaststaat dat de benaming aspirine als merk beschermd werd tot 31 december 1918, de door het arrest tot staving van zijn beschikkend gedeelte aangevoerde omstandigheid dat die term in de woordenboeken van de Franse taal en de wetenschappelijke tijdschriften gebruikt wordt, niet kan bewijzen dat de onderscheidende kracht van het merk "sinds het begin van de eeuw" in verval geraakt is, bij gebrek aan andere gegevens die aantonen dat de rechthebbende op het merk vóór 31 december 1918 onbetwistbaar afstand heeft gedaan van zijn privaat recht (schending van alle in het middel bedoelde wetsbepalingen, behalve de artikelen 1315, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 870 van het Gerechtelijk Wetboek); bovendien door de verwijzing naar de woordenboeken van de Franse taal, zonder verdere vermelding

van een datum, om te beslissen dat de benaming aspirine gemeengoed geworden is zodra de voorrang verloren werd, namelijk na 31 december 1918 en vóór de verwerving op 23 februari 1921 door de rechtsvoorganger van eiseres, het arrest het niet mogelijk maakt na te zien of die bewijsgronden al dan niet aantonen dat het tijdens de in overweging genomen periode gemeengoed geworden is, en door te verwijzen naar een tijdschrift van 1924 om te karakteriseren dat de benaming aspirine gemeengoed geworden is tijdens dezelfde periode, namelijk tussen 1 januari 1919 en 23 februari 1921, het arrest op een niet passende grond uitspraak gedaan heeft; die gebreken in de motivering de schending van artikel 97 van de Grondwet meebrengen;

tweede onderdeel, de bewering dat het "Journal de la Pharmacie de Belgique" 1924, bladzijde 739", naar het welk verwezen wordt, onbetwistbaar onthult dat het woord aspirine, dat zeer vroeg een soortnaam werd, gemeengoed geworden is, onverenigbaar is met de draagwijdte van dat artikel waarin geschreven staat "Aspirine en bronchiale secreties... Wij (professor Ide) zeggen "aspirine" niet om publiciteit te maken voor de firma Bayer van Elberfeld, wier eigendom die gedeponeerde naam is; de officinale naam 'acetylsalicylzuur' wordt door de dokters niet gebruikt..." (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek); die deductie in elk geval de regels van een logische redenering miskent (schending van artikel 97 van de Grondwet);

derde onderdeel, door enerzijds te beweren dat het verval van de onderscheidende kracht van het merk aspirine en het gemeengoed worden ervan onthuld worden door de woordenboeken van de Franse taal en door de wetenschappelijke tijdschriften en vervolgens dat dit verschijnsel volgt uit het algemeen gebruik ervan, het arrest in het onzekere laat of het verval van de onderscheidende kracht van de benaming aspirine en het feit dat ze gemeengoed geworden was alleen uit de vermeldingen in de woordenboeken en de wetenschappelijke tijdschriften volgen of eveneens uit een veralgemeend openbaar gebruik voortvloeiend uit andere gegevens waarvan niet bewezen is dat zij door de partijen werden besproken (schending van de artikelen 1315 van het Burgerlijk Wetboek, 870 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet);

vierde onderdeel, de bewering dat het verschijnsel dat uit het algemeen gebruik voortvloeit, zich niet beperkt tot het Franse grondgebied, dat het verband heeft met de taal en zich voordoet waar die taal gebruikt wordt, bijgevolg in België, niet passend antwoordt op het middel van eiseres dat "in de talen — het Frans of het Nederlands zoals ze door de Belgen gesproken worden, het woord 'Aspirine' niet opgehouden heeft een fabrieks- en handelsmerk te zijn, dat een produkt van appellante (Bayer) ondubbelzinnig karakteriseert" (schending van artikel 97 van de Grondwet);

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat blijkt uit de tussen de partijen uitgewisselde conclusie dat, voor het hof van beroep de woordenboeken van de Franse taal en de wetenschappelijke tijdschriften aangehaald werden die tussen 1899 en 1906, het woord "aspirine" reeds voorstelden als aanduiding van een produkt op basis van acetylsalicylzuur;

dat het enige twistpunt ging over de betekenis die aan deze benaming moest worden gegeven; dat, terwijl verweerster betoogde dat het woord er als soortnaam gebruikt werd, eiseres beweerde, zonder verder te gaan dan alleen een bewering, dat het woord er "in werkelijkheid het nieuwe produkt inzake gepatenteerde geneesmiddelen aanduidde, dat onlangs door de scheikundigen van de vennootschap Bayer uit Leverkusen ontwikkeld werd" aanduidde en dat "de gewone betekenis van het woord — zelfs indien het in de gewone taal dikwijls gebruikt werd — enkel de authentieke aspirine kon aanduiden van de vennootschap Bayer, die het merk gecreëerd en gedeponeerd had";

Overwegende dat het hof van beroep, derhalve, door een souveraine beoordeling van de feiten, zonder verdere precisering van de door de partijen gekende gegevens, waarop zijn overtuiging gegrond was, heeft kunnen beslissen dat het algemeen bekend was dat het woord "aspirine" in het begin van de eeuw met zijn betekenis van soortnaam voor een produkt op basis van acetylsalicylzuur, in de Franse taal opgenomen werd en concluderen dat na de ontbinding, in 1918, van de naamloze vennootschap naar Frans recht "Produits Fred Bayer et Cie" die het merk gedeponeerd had, het woord in België gemeengoed geworden was;

Overwegende inderdaad dat, indien, tijdens het bestaan van de vennootschap "Produits Fred Bayer et Cie" het verval van de onderscheidende kracht van het merk enkel kon worden bewezen door gegevens waaruit blijkt dat zijn rechthebbende er onbetwistbaar afstand van deed, daarentegen, na de ontbinding van de vennootschap, dat woord, waarop niemand recht had, onmiddellijk een alledaags woord kon worden dat, omdat het vroeger als soortnaam door iedereen gebruikt werd, aan iedereen toebehoorde;

Dat het eerste onderdeel van het middel niet kan worden aangenomen;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat, zoals in het antwoord op het eerste onderdeel gezegd werd, de verwijzingen werken uit de jaren 1899 tot 1906 bevatten; dat de speciaal geciteerde verwijzing derhalve overtuigend was;

Dat het middel, in zijn tweede onderdeel, niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang;

Wat het derde onderdeel betreft:

Overwegende dat het arrest zijn beslissing niet louter baseert op woordenboeken en wetenschappelijke tijdschriften maar eveneens hierop dat het verschijnsel van het gebruik van de soortnaam "in de mate dat het volgt uit het algemeen gebruik, zich niet beperkt heeft tot het Franse grondgebied; dat het verband heeft met de taal en zich voordoet waar die taal gebruikt wordt, bijgevolg in België";

Dat het derde onderdeel van het middel, dat steunt op een verkeerde uitlegging van het arrest, feitelijke grondslag mist;

Wat het vierde onderdeel betreft:

Dat uit de context van het arrest blijkt dat daarin niet wordt beslist dat het merk alledaags zou worden zijn ingevolge vermeldingen in woordenboeken en tijdschriften, vervolgens door het algemeen gebruik ervan; dat het vaststelt dat toen de vennootschap "Produits Fred

Bayer et Cie" ontbonden werd, het woord dat door die ontbinding zijn karakter van fabrieks- of handelsmerk verloren had, gemeengoed geworden is en het door het vroeger gebruik dadelijk het karakter van een "res communis" of een "res omnium" verworven heeft ;

Dat het arrest aldus antwoordt op de in dit onderdeel van het middel aangevoerde conclusie van eiseres ;

Dat dit feitelijke grondslag mist ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER — 9 APRIL 1975

Voorzitter : de h. Liard

Raadsheren : de hh. J. Jans en P. Mahillon

Advocaten : mrs. A. De Caluwé en L. Malfroid

Warenmerk—Verpakking—Plastieke fles—Geen merk—Uitwendig aspect—Onderscheidend vermogen.

Noch het gebruik van plastieke flessen om melk te verpakken, noch het gebruik van ringen die de stevigheid van de flessen in de hand werken, kunnen als merken worden beschouwd, daar deze vormen door de aard van het produkt worden bepaald en een uitkomst opleveren op het gebied van de nijverheid.

De vorm van de verpakking, het uitwendig aspect en de kleuren kunnen evenmin als merk beschermd worden als ze niet onderscheidend zijn.

Coöp V. Disal e.a. t/ Coöp. V. Lilac

Gezien in eensluidend afschrift het vonnis der Rechtbank van Koophandel te Brussel van 6 maart 1973, waartegen op 27 maart 1973 een naar vorm en termijn regelmatig beroep werd ingesteld ;

Overwegende dat de eis, door appellanten ingeleid, ertoe strekt geïntimeerde schuldig te doen verklaren aan namaak van de merken van appellanten welke het voorwerp hebben uitgemaakt van de Beneluxdepots nrs. 20.406 en 20.407, en tevens, minstens in ondergeschikte orde, aan oneerlijke mededinging ; verder geïntimeerde verbod te doen opleggen die nagemaakte merken te gebruiken, haar tot schadevergoeding te doen veroordelen, de vernietiging van alle voorwerpen die bestaan uit de nagemaakte merken en/of waarop de afbeelding is aangebracht van deze merken te doen bevelen, appellanten te doen machtigen de tussen te komen beslissing te publiceren ;

Overwegende dat tweede appellante sinds 1969 melk op de markt brengt in ronde plastieke flessen ; dat zij, op 2 december 1971, eensdeels onder nr. 20406 de "vorm van de verpakking" van een plastieke melkfles en anderdeels onder nr. 20407 "blauw, wit en grijs" en de "vorm van de verpakking" van dezelfde fles doch met een blauwe capsule op het Benelux-Merkenbureau liet

inschrijven ; dat zij haar rechten dienaangaande aan eerste appellante afstond die een vergunning tot kosteloze exploitatie ervan aan 2e en 3e appellante toestond ;

Overwegende dat geïntimeerde, die insgelijks melk verkocht in plastieke flessen, doch van kubieke vorm, later praktisch hetzelfde model flessen als dat door appellanten gebruikt, met een niet opvallend klein verschil in de schikking der ringen, is gaan bezigen ;

Overwegende dat luidens artikel 1 van de Eenvormige Beneluxwet op de warenmerken, goedgekeurd bij de Wet van 30 juni 1969, de vormen van verpakking die dienen om de waren van een onderneming te onderscheiden als individuele merken worden beschouwd ; dat evenwel niet als merken kunnen worden beschouwd vormen die door de aard van de waar worden bepaald, die de wezenlijke waarde van de waar beïnvloeden of die een uitkomst op het gebied van de nijverheid opleveren ;

Overwegende bijgevolg dat het gebruik van plastieke flessen om de melk te verpakken noch het gebruik van ringen, welke de stevigheid van de flessen in de hand werken, als merken beschouwd kunnen worden, daar deze vormen door de aard van het produkt worden bepaald en een uitkomst opleveren op het gebied van de nijverheid ;

Overwegende dat appellanten echter aanvoeren dat zij geen bescherming vragen voor het gebruik van polyethyleen noch voor een plastieke fles maar wel voor de vorm van deze verpakking en haar uitwendig aspect ;

Overwegende dat het merk in een teken moet bestaan en dat essentieel vereist is dat dit teken onderscheidend zou zijn ; dat het teken immers bedoeld is om het produkt derwijze aan het publiek voor te stellen dat iedere verwarring met andere gelijksoortige produkten uitgesloten is ;

Overwegende dat ter zake de vorm van de verpakkingen van appellanten, hun uitwendig aspect en hun kleuren dit onderscheidend karakter missen ; dat immers uit het onderzoek en meer bepaald uit de debatten voor het Hof gebleken is dat praktisch gelijkvormige flessen met gelijkaardig uitwendig voorkomen voor hun melkprodukten gebruikt worden door verschillende andere handelaars wier flessen, zoals die van geïntimeerde, van de besproken flessen van appellanten slechts verschillen door bijkomstigheden welke niet vermogen de aandacht van de middelmatig oplettende koper op te wekken en hem de verschillende afkomsten der verpakte produkten te doen herkennen ; dat appellanten niet beweren dat zij zich op een of andere wijze zouden verzet hebben tegen dergelijk gebruik door anderen dan geïntimeerde ;

Overwegende, in die voorwaarden, dat appellanten geen aanspraak mogen maken op de bescherming van hun verpakkingen als merken tegenover geïntimeerde ;

Overwegende dat, gelet op dit uitgebreid gebruik door anderen van praktisch identieke flessen voor hun melkprodukten, aan geïntimeerde niet kan ten kwade geduid worden en in haar' hoofde niet als strijdig met de eerlijke handelsgebruiken kan bestempeld worden de litigieuze flessen te hebben gebezigd ; dat de eis in zover hij gebaseerd is op de oneerlijke mededinging dienvolgens evenmin gegrond is ;

Om die redenen,

Het Hof,
Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,
Ontvangt het hoger beroep ; bevestigt het bestreden
vonnis ;
Veroordeelt appellanten tot de kosten in hoger be-
roep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER — 4 MEI 1973

Voorzitter : de h. Van Maleghem (rapporteur)
Raadsheren : de hh. Verhegge en Dujardin
Eerste advocaat-generaal : de h. Vanhoudt
Advocaten : mrs. De Gryse, Claeys en D'Hulst

Vestigingsrecht—Inbreuk op de Wetten van 24 decem-
ber 1958 en 15 december 1970—Fotograaf—Gewoonte-
misdrif—Uitoefening van het beroep persoonlijk en op
zelfstandige wijze.

*Een aantal personen die voor een gevestigd fotograaf
hebben gewerkt, wordt ten laste gelegd dat zij het be-
roep van fotograaf hebben uitgeoefend zonder houder te
zijn van het door de wet vereiste getuigschrift of zonder
vrijgesteld te zijn.*

*Van sommigen is de vrijspraak gerechtvaardigd door
het feit alleen al, dat niet bewezen is dat ze "gewoon-
lijk" fotografische opnamen voor andermans rekening
hebben uitgevoerd.*

*Van anderen blijkt dat zij onder het gezag, de leiding
en het toezicht van de gevestigde fotograaf hebben ge-
werkt, zodat niet kan worden gezegd, dat zij het beroep
op zelfstandige wijze hebben uitgeoefend.*

Provinciale Beroepsvereniging der Westvlaamse
Beroepsfotografen t/ Liesse e.a.

Overwegende dat de beklaagden Liesse Gabriel, De-
veeuw Gilbert, Vanhooren Jaak en Schlessinger Nor-
brecht, alsmede het Openbaar Ministerie, ten aanzien
van al de beklaagden, tijdig en in rechtsgeldige vorm
hoger beroep hebben ingesteld (res. : Corr. Rb. Kortrijk,
14 november 1972) ;

dat het incidentele beroep van de burgerlijke partij
eveneens ontvankelijk is ;

I. Ten aanzien van de beklaagden Vandenabeele Ro-
ger, Oosterlinck Ghislain en Servayge Eric, die door de
eerste rechter vrijgesproken werden.

Overwegende dat vóór het Hof, evenmin als vóór de
eerste rechter, bewezen is geworden dat deze beklaagden
"gewoonlijk" fotografische opnamen voor andermans
rekening hebben uitgevoerd ; dat wat hen betreft het
dus overbodig is na te gaan of zij op zelfstandige wijze
hebben gehandeld, wanneer ze zulks deden ofwel inte-
gendeel in dienst en voor rekening werkten van eerste
beklaagde, Liesse Gabriel, die het door de wet vereist
getuigschrift bezit om het beroep van fotograaf uit te
oefenen ; dat hun vrijspraak alleszins om de door de
eerste rechter aangehaalde redenen verrechtvaardigd is ;

II. Ten aanzien van de beklaagden Deveeuw Gilbert,
Vanhooren Jaak en Schlessinger Norbrecht.

Overwegende dat de eerste rechter ten onrechte heeft
aangenomen dat deze beklaagden op zelfstandige wijze
het beroep van fotograaf hebben uitgeoefend, wanneer
zij voor rekening van de beklaagde Liesse fotografische
opnamen hebben gedaan ;

Overwegende dat, in strijd met de zienswijze van de
eerste rechter, de tussen deze beklaagden en de beklaag-
de Liesse gesloten overeenkomsten geen contracten van
verhuring van nijverheid blijken te zijn geweest doch
eenvoudige arbeidsverhuringen ;

Overwegende dat zulks af te leiden is uit de volgende
omstandigheden :

1) het was Liesse die de voornoemde beklaagden (De-
veeuw, Vanhooren en Schlessinger) gelastte een be-
paald werk te verrichten, op een bepaalde plaats en op
een bepaalde tijdspanne ;

2) het was Liesse die hen het nodig materiaal en de
grondstoffen bezorgde ;

3) de tussenkomst van Deveeuw, Vanhooren en
Schlessinger beperkte zich tot de eigenlijke foto-opname,
terwijl het steeds Liesse was die zorgde voor de ont-
wikkeling en het overdrukken van de opnamen ;

4) deze medewerkers werden door Liesse betaald en
kwamen niet in contact met dezes cliënten, tenzij voor
de eigenlijke foto-opnamen zelf ;

Overwegende dat, in dergelijke omstandigheden, het
bestaan van overeenkomsten van verhuring van nijver-
heid niet kan worden afgeleid uit verklaringen van de
voornoemden (Deveeuw, Vanhooren en Schlessinger)
aangaande hun vrijheid van handelwijze tijdens de uit-
voering van opnamen ;

Dat integendeel moet worden aanvaard dat, hoewel
zij een zekere vrijheid van handelwijze genoten, zij
niettemin onder het gezag, de leiding en het toezicht
van Liesse werkten ;

Overwegende dat het kortstondig, sporadisch of onre-
gelmatisch karakter van de activiteiten van de in dienst
genomen personen, noch de wijze waarop hun loon
werd berekend en uitbetaald, beletten dat het gaat om
een verhuring van diensten en niet om een verhuring van
nijverheid ;

Overwegende dat Deveeuw Gilbert, Vanhooren Jaak
en Schlessinger Norbrecht derhalve niet schuldig zijn
aan de feiten die hen ten laste worden gelegd ;

III. Ten aanzien van de beklaagden Liesse en Hooghe

Overwegende dat Liesse — die een gevestigde foto-
graaf is — en Hooghe die een full-time bediende is van
Liesse — zich alleen zouden kunnen schuldig gemaakt
hebben aan de feiten der tenlastelegging wegens een
strafbare deelneming aan wanbedrijven gepleegd door
andere beklaagden ;

Dat waar al de andere beklaagden van de vervolging
dienen te worden ontslagen, ze dus eveneens moeten
worden vrijgesproken.

IV. Ten aanzien van de civiele vorderingen

Overwegende dat het Hof onbevoegd is om te sta-

tueren nopens vorderingen gericht tegen vrijgesproken beklagden ;
(...)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER — 18 NOVEMBER 1975

Voorzitter : de h. L. Meers

Raadsheren : de hh. L. Janssens en A. van Gelder

Openbaar ministerie : de h. A. Vandeplas

Advocaten : mrs. Van Cauwelaert loco Warnants en Raskin

Bevoegdheid—Faillissement—Betwiste schuldvordering van werknemer—Vonnis van de rechtbank van koop-handel—Hoger beroep—Wet van 24 maart 1975—Bevoegd hof.

Over een geschil betreffende een door een werknemer in het passief van het faillissement van de werkgever aangegeven schuldvordering, dat zonder het faillissement tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank zou hebben behoord, werd overeenkomstig de interpretatie die vóór de Wet van 24 maart 1975 door het Hof van Cassatie aan art. 574, 2°, Ger.W. werd gegeven, door de rechtbank van koophandel uitspraak gedaan.

Indien het hoger beroep tegen dat vonnis na de inwerkingtreding van voormelde wet was aangetekend, had het bij het arbeidshof dienen te worden aangebracht.

Nu de zaak in hoger beroep reeds vóór de inwerkingtreding van de wet bij het hof van beroep aanhangig is gemaakt, kan ze niet meer aan dit hof worden onttrokken.

Verheyen t/ Faill. P.V.B.A. All Works

Advies van het openbaar ministerie

Het geschil betreft een vordering in zake gewaarborgd weekloon, verbrekingsvergoeding en gewaarborgd maandloon, dat sedert het van kracht worden van de nieuwe tekst van het artikel 574, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek op 24 mei 1975 ongetwijfeld tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank behoort.

Nu bepaalt artikel 3 van het Gerechtelijk Wetboek dat een wet die de bevoegdheidsregels wijzigt, de hangende rechtsge-dingen niet onttrekt aan de instantie van het gerecht waarvoor ze op geldige wijze aanhangig zijn, behoudens de uitzon-deringen bij de wet bepaald (R. DE CORTE, "Intertemporaal recht en het Gerechtelijk Wetboek", R.W., 1970-71, 398).

Het hoger beroep evenals het verzet tegen deze vonnissen moeten aangetekend worden bij en behandeld worden door het rechtscollège dat volgens de nieuwe wet bevoegd is om kennis te nemen van deze geschillen in hoger beroep : de wetgeving op de bevoegdheid krijgt immers onmiddellijk toepassing (Cass., 16 december 1970, Arr. Cass., 1971, 390 ; Cass., 23 december 1970, Arr. Cass., 1971, 413 ; Cass. 16 juni 1971, Arr. Cass., 1971, 1041 ; Cass., 12 januari 1972, Arr. Cass., 1972, 463 ; Cass., 3 februari 1972, Arr. Cass., 1972, 526).

Het is niet de aard van het gerecht dat de aangevochten beslissing heeft gewezen die bepalend is voor de materiële bevoegdheid van het Hof om kennis te nemen van het hoger

beroep, maar de aard van de zaak die ingevolge de aange-brachte wijziging nu ressorteert van de arbeidsrechtbank.

Het is bijgevolg het arbeidshof dat bij toepassing van de artt. 3, 579, 1°, en 607 van het Gerechtelijk Wetboek kennis moet nemen van het hoger beroep ingesteld tegen het onder-havig vonnis van de rechtbank van koophandel inzake so-ciale uitkeringen.

Besluit : Ingevolge de Wet van 24 maart 1975 tot wijzi-ging van artikel 574, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek (B.S., 14 mei 1975, p. 6001) wordt het hoger beroep tegen het vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Tongeren van 4 november 1974 voor het arbeidshof gebracht. De zaak dient te worden verwezen naar het Arbeidshof te Antwer-pen.

Arrest

Gelet op het vonnis van 18 maart 1974 van de Recht-bank van Koophandel te Tongeren, waardoor de P.V.B.A. All Works van ambtswege failliet werd ver-klaard en mr. P. Raskin als curator werd aangesteld ;

Gelet op het proces-verbaal van verificatie van schuld-vordering van 23 april 1974, waarin vermeld wordt dat de vordering van huidig appellant, ertoe strekkend om voor een bedrag van 11.392 fr. in het bevoorrecht pas-sief opgenomen te worden, betwist werd ;

Gelet op het vonnis waartegen hoger beroep, op te-genspraak geveld door de Rechtbank van Koophandel te Tongeren op 4 november 1974, waardoor de schuld-vordering van huidig appellant tot het bevoorrecht pas-sief van het faillissement wordt toegelaten voor een be-drag van 4.222 fr.

Gelet op het verzoekschrift tot hoger beroep, inge-diend ter griffie van het Hof van Beroep te Luik op 5 december 1974, waarin appellant de hervorming van het vonnis waartegen hoger beroep vordert en zoals in eerste aanleg, stelt dat hem volgende bedragen toeko-men :

1. gewaarborgd weekloon voor ziekte van 18.3 tot 23.3.1974	3.477
2. gewaarborgd weekloon ongeval van 25.2 tot 3.3.74	3.477
3. verbrekingsvergoeding 3 dagen	2.111
4. gewaarborgd maandloon ongeval van 4.3 t.e.m. 14.3.74 ; 9 d. x 228 fr.	1.623
5. laatste dag ongeval	704
	11.392

terwijl de eerste rechter enkel post 3) toekende even-als drie dagen loon voor de periode 18.3 - 23.3.74, zijnde samen 2.111 + 2.111 = 4.222 fr. ;

Overwegende dat partijen, in een gemeenschappe-lijke conclusie, neergelegd ter Griffie van het Hof van Beroep te Antwerpen op 2 oktober 1975, de verwijzing vragen van de zaak naar het Arbeidshof te Antwerpen, afdeling Hasselt ;

Overwegende dat de bevoegdheid ratione materiae van openbare orde is ;

Overwegende dat de redenering van partijen, hoewel uiterst summier weergegeven, klaarblijkelijk de volgende is geweest :

— ingevolge de rechtspraak van het Hof van Cassatie, meer bepaald de arresten van 3 mei 1973, 29 novem-ber 1973 en 8 maart 1974 (resp. Arr. Cass. 1973, 839 ; R.W., 1973-74, 1657 ; R.W., 1973-74, 1840) diende een betwisting die betrekking heeft op gewaarborgd maand-

en weekloon en een verbrekingsvergoeding van een arbeider, in casu opgelost te worden door de rechtbank van koophandel, dit volgens de door het hoogste Hof aan de destijds geldende tekst van artikel 574, 2°, Gerechtelijk Wetboek toegekende betekenis;

— artikel 574, 2°, Gerechtelijk Wetboek werd gewijzigd door de Wet van 24 maart 1975 (Belgisch Staatsblad 14 mei 1975) en het luidt thans: "... 2° van vorderingen en geschillen rechtstreeks ontstaan uit het faillissement, ..., en waarvan de gegevens voor de oplossing zich bevinden in het bijzonder recht dat het stelsel van het faillissement, ... beheerst".

— de betwisting waarin het vonnis waartegen hoger beroep besliste, zou thans niet meer onder de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel vallen, doch onder die van de arbeidsrechtbank; (zie artikel 578 e.v. Gerechtelijk Wetboek);

— het in hoger beroep bevoegde rechtscollege is derhalve het arbeidshof en de zaak dient derhalve te worden verwezen van het hof van beroep naar het arbeidshof;

Overwegende dat inderdaad niet kan worden betwist dat, indien het geschil thans zou ontstaan, in eerste aanleg de arbeidsrechtbank bevoegd zou zijn ratione materiae doch enkel om over de gegrondheid van de vordering te beslissen, zonder dat de arbeidsrechtbank de opnemings in het passief van het faillissement zou kunnen bevelen (L. De Wilde en L. Calauwe, "Overzicht rechtspraak faillissement", nr. 63, T.P.R., 1974, 854-855);

Overwegende dat een wetswijziging inzake bevoegdheid onmiddellijk toepassing krijgt (R. De Corte, "Inter-temporaal recht en het Gerechtelijk Wetboek", R.W., 1970-71, 395, nr. 4);

Overwegende dat dus evenmin kan betwist worden dat, indien het hoger beroep ingesteld was geweest na de inwerkingtreding van de Wet van 24 maart 1975 — quod non — dit hoger beroep, hoewel gericht tegen een vonnis van de rechtbank van koophandel, bevoegd vóór de wetswijziging, voor het arbeidshof had dienen te worden gebracht;

Overwegende dat niet de aard van het gerecht dat de aangevochten beslissing heeft gewezen de bevoegdheid ratione materiae van een in hoger beroep rechtdoend rechtscollege bepaalt, maar wel de aard van het geschil (Cass., 16 december 1970, Arr. Cass., 1971, 390, Pas., 1971, I, 367; Cass. 23 december 1970, Arr. Cass., 1971, 413, Pas., 1971, I, 388; Cass., 16 juni 1971, Arr. Cass., 1971, 1041; Pas., 1971, I, 988; Cass., 12 januari 1972, Arr. Cass., 1972, 463, R.W., 1971-72, 1533; Cass., 3 februari 1972, Arr. Cass., 1972, 526, Pas., 1972, I, 522);

Overwegende dat volgens artikel 3 Gerechtelijk Wetboek, de wetten op de bevoegdheid van toepassing zijn op de hangende rechtsgedingen, zonder dat die worden onttrokken aan de instantie van het gerecht waarvoor zij op geldige wijze aanhangig zijn, behoudens de uitzonderingen bij de wet bepaald;

Overwegende dat derhalve, ondanks de Wet van 24 maart 1975, de zaak niet aan het hof onttrokken kan worden, wanneer ze er op geldige wijze was aanhangig gemaakt vóór de inwerkingtreding van gezegde wet;

Overwegende dat derhalve dient onderzocht te worden of de zaak bij het hof aanhangig was, vóór de

tiende dag na de datum van de publikatie op 14 mei 1975;

Overwegende dat, van welk criterium voor het "aanhangig" zijn men ook uitgaat, de inschrijving op de rol, de kennisgeving aan de tegenpartij van het verzoekschrift tot hoger beroep, de verklaring van verschijning van geïntimeerde of het neerleggen van de eerste conclusie door appellant en/of geïntimeerde, al deze handelingen verricht werden vóór de datum waarop de wetswijziging bindend werd (De Corte, o.c., kol. 398-399; A. Duquesne, "La solution des conflits de loi dans le temps et le droit transitoire dans le code judiciaire", J.T., 1969, 5);

Overwegende dat derhalve, bij toepassing van artikel 3 Gerechtelijk Wetboek, de zaak niet meer aan het Hof kan onttrokken worden, tot aan het eindarrest en er geen aanleiding toe bestaat ze naar het arbeidshof te verwijzen;

Om die redenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935;

Alle andere en strijdige conclusies verwerpend;

Gehoord, in openbare zitting, het advies van de heer substituit-procureur-generaal A. Vandeplas;

Zegt voor recht dat bij toepassing van artikel 3 Gerechtelijk Wetboek, de zaak niet aan het hof kan onttrokken worden;

Stelt ze voor verdere behandeling vast op (...).

NOOT—Met betrekking tot de vraag of de Wet van 24 maart 1975 al dan niet interpretatief is leze men B. VAN DE WALLE DE GHELCKE en J. STEENBERGEN, "Bevoegdheid van de rechtbank van koophandel inzake faillissement: de Wet van 24 maart 1975 tot wijziging van artikel 574, 2°, Ger.W.", R.W., 1975-76, 939 v.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

KORT GEDING — 26 JUNI 1975

Voorzitter: de h. K. Van den Bossche

Advocaten: mrs. Van Rompaey loco Houtekier, Van Looveren loco Wuyts en De Roeck

Cheque—Vermiste cheque—Beschikking van de voorzitter van de rechtbank van koophandel—Akte van protestatie.

Art. 58 Chequewet bepaalt, dat degene die onvrijwillig en toevallig buiten bezit van een cheque is gesteld en geen ander exemplaar kan vertonen, de betaling van de cheque kan verkrijgen krachtens een beschikking van de voorzitter van de rechtbank van koophandel, mits hij bewijst dat hij ervan eigenaar is en tegen borgstelling. Het verzuim een akte van protestatie op te stellen, zoals bepaald bij art. 59, heeft geen verval van rechten tot gevolg.

Kredietbank t/ De Wachter en
Centrale Raiffeisenkas (Cera)

Overwegende dat de vordering ertoe strekt te horen zeggen voor recht dat eiseres gerechtigd is het bedrag van 99.435 fr. voorwerp van de gemiste cheque nr. 39.435 bij tweede verweerster ten laste van eerste verweerster op te trekken ;

Overwegende dat eiseres, tot staving van haar vordering, aanvoert dat in februari 1973 dhr. Alois Houde-naert op het bijkantoor van eiseres te Mechelen een cheque, dragende het nr. 30.935 en groot 99.435 fr. ter directe creditering heeft ingegeven ;

dat deze cheque door eerste verweerster op tweede verweerster werd getrokken ;

dat de cheque op de rekening van de begunstigde, dhr. Alois Houdenaert, werd gecrediteerd ;

dat eiseres de cheque ter incasso aan tweede verweerster per post heeft toegezonden, doch deze is zoek geraakt ;

dat eiseres zich beroept op art. 58 van de Wet van 1 maart 1961 op de cheque om ervan betaling te bekomen ;

Overwegende dat eerste verweerster zich niet verzet tegen de uitbetaling van het bedrag van de cheque in kwestie ;

Overwegende dat tweede verweerster opwerpt dat eiseres haar rechten op uitbetaling heeft verloren, daar zij verzuimd heeft een akte van protestatie op te stellen, zoals bepaald bij art. 59 van de Wet van 1 maart 1961 op de cheque.

Overwegende dat weliswaar art. 59 van de Wet op de cheque bepaalt, dat, indien de betaling van een vermiste cheque wordt geweigerd de eigenaar al zijn rechten bewaart door een akte van protestatie ;

Overwegende dat nochtans het niet-ervullen van deze pleegvorm geen verval van rechten tot gevolg heeft ; dat immers art. 58 van de Wet op de cheque alleen voorschrijft dat degene die onvrijwillig en toevallig buiten bezit van een cheque is gesteld en geen ander exemplaar kan vertonen, de betaling van de cheque kan verkrijgen krachtens een beschikking van de voorzitter van de rechtbank van koophandel, mits hij bewijst dat hij ervan eigenaar is en tegen borgstelling ;

Overwegende dat tweede verweerster door eiseres in kennis werd gesteld van het verlies van de cheque en niet wordt betwist dat zij ervan eigenares is ;

Overwegende dat eiseres een borgstelling uitgaande van de n.v. Fidisco, met maatschappelijke zetel te Brussel aan de Koningsstraat 168 aanprijdt ;

dat deze laatste zich bij akte van 31 oktober 1973 verbindt borg te staan voor alle nadelige gevolgen die zouden kunnen voortvloeien uit het verlies van de cheque in kwestie ;

Overwegende dat dit aanbod tot borgstelling voldoende is ;

Overwegende dat niets erop wijst dat het verlies aan verweerders zou te wijten zijn ;

Overwegende dat de vordering gegrond is ;

Overwegende dat de gegrondheid van de vordering tot gevolg heeft dat tweede verweerster de kosten van het geding dient te dragen ;

Om die redenen (...)

verklaren de vordering gegrond ; zeggen voor recht dat de borgstelling uitgaande van de n.v. Fidisco, met maat-

schappelijke zetel te Brussel aan de Koningsstraat 168 en opgenomen in de akte van 31 oktober 1973 voldoende is ; veroordelen tweede verweerster om aan eiseres te betalen de som van 99.435 fr. vermeerderd met de gerechtelijke interesten sedert 10 december 1973.

NOOT—Zie in dit nummer het opstel van J. Liebaert betreffende de recente rechtspraak inzake vermiste cheques.

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

(Week van 17-21 november 1975)

I. Arresten

Zaak 100/74

Société C.A.M. SA./E.E.G. 18.11.75

Bij verordening van 4 oktober 1974 heeft de Commissie bepaald dat op graanexporten waarvoor vóór 7 oktober 1974 een voorfixatiecertificaat is afgegeven (en dus de mogelijkheid bestaat de restitutie te kiezen die geldt op de dag van indiening van de aanvraag voor het uitvoercertificaat), niet de bijzondere verhoging van de drempelprijs zal worden toegepast, omdat - gezien de geldigheidsduur der certificaten (nl. tot en met 16 oktober) - redelijkerwijs verondersteld mag worden dat de betrokken exporteurs reeds bij de koop, dus voor de op 2 oktober 1974 door de Raad vastgestelde prijsverhoging, waren gedekt. Bij wijze van uitzondering en in afwijking van het beginsel van jaarlijkse vaststelling van de landbouwprijzen, was de Raad per 7 oktober 1974 overgegaan tot een algemene verhoging van 5 % van de prijzen van talrijke landbouwprodukten. Deze uitzonderlijke verhoging van de richtprijzen leidde tot een overeenkomstige verhoging van de drempelprijzen, welke wederom van invloed was op de restitutiebedragen.

C.A.M. heeft tussen 7 en 16 oktober circa 4.000 ton gerst uitgevoerd en beklaagt er zich thans over dat haar verhoging der restitutie over deze uitvoer is geweigerd. C.A.M. betoogt dat de maatregel van de Commissie waarin deze weigering is vervat haar rechtstreeks en individueel raakt en vordert nietigverklaring daarvan. Het Hof overwoog ten aanzien van de ontvankelijkheid van het beroep dat de litigieuze verordening, ook al maakt deze deel uit van een geheel van normatieve bepalingen, de adressaten toch individueel raakt omdat zij hun rechtspositie betreft uit hoofde van een feitelijke situatie, welke hen ten opzichte van ieder andere karakteriseert en hen derhalve individualiseert op soortgelijke wijze als de adreassaet. Het beroep is derhalve ontvankelijk. Ten principale trachtte verzoekster aan te tonen dat de Commissie onbevoegd was, dat zij de haar door de Raad verleende bevoegdheid had overschreden en dat de litigieuze bepaling inbreuk maakte op verworven rechten. Het Hof stelde al deze middelen terzijde en verklaarde het beroep ongegrond.

Zaak 30/75

UNIL/Administration des Finances de l'Etat (prej. zaak) 18.11.75

Na een langdurig geding tussen de kaasimporteur UNIL en het Italiaanse ministerie van financiën, wendde het Italiaanse

Hof van Cassatie, van oordeel dat het hier ging om de uitlegging van het gemeenschapsrecht, zich tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen met verzoek om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van een beschikking van de Commissie van 17 juli 1962 tot invoering van bijzondere methoden van administratieve samenwerking inzake de toepassing van de in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid ingestelde intracommunautaire heffingen. Bij deze beschikking werd voor goederen die bij het overschrijden van de grens aan landbouwheffingen waren onderworpen een bijzonder certificaat van het model DD4 ingesteld, dat bij toelating in de importerende Lid-Staat recht gaf op toepassing van het stelsel van intracommunautaire heffingen, welke gunstiger zijn dan de heffingen waaraan producten uit derde landen zijn onderworpen. Bij 's Raads verordeningen nos. 13/64 en 82/64 houdende de geleidelijke totstandkoming van een gemeenschappelijke ordening der markten in de zuivelsector was een dubbel stelsel van heffingen ingesteld, namelijk enerzijds in het handelsverkeer met derde landen en anderzijds in het intracommunautaire handelsverkeer; beide verordeningen zijn in werking getreden op 1 november 1964. Na dat tijdstip moest voor toepassing van het stelsel van intracommunautaire landbouwheffingen het certificaat DD4 worden overgelegd.

Verzoekster in het hoofdgeding, de firma UNIL, importeerde na 1 november 1964 partijen Duitse en Nederlandse kaas in Italië, welke in de loop van oktober 1964 werden verzonden en ten dele waren gedekt door certificaten model DD1 (bij direct vervoer) en ten dele door certificaten DD3 (bij als indirect gekwalificeerd vervoer). UNIL stelt dat het haar niet mogelijk is geweest hetzij bij de Duitse, hetzij bij de Nederlandse overheidsinstanties bedoeld certificaat DD4 te verkrijgen. Bovendien was op het tijdstip van de litigieuze invoer in Italië nog geen enkele interne administratieve maatregel genomen in verband met de verplichting een certificaat DD4 over te leggen. Dit geschiedde eerst bij ministerieel rondschrijven van 19 november 1964, en eerst bij wetsdecreet van 23 december 1964 werd met terugwerkende kracht tot 1 november 1964 het dubbele stelsel van heffingen over zuivelproducten ingesteld.

Circa 18 maanden na de invoer vorderde de betrokken Italiaanse overheidsdienst van verzoekster in het hoofdgeding de heffingen die van toepassing zijn op het handelsverkeer met derde landen, op grond dat deze invoer niet gedekt was door een certificaat DD4.

Het Hof van Justitie verklaarde voor recht dat de beschikking van 17 juli 1962 in verband met 's Raads verordeningen nos. 13/64 en 82/64 voor de economische subjecten het recht meebracht dat zij slechts de intracommunautaire heffing behoeften te betalen, mits zij door overlegging van een certificaat DD4 konden aantonen te hebben voldaan aan de voorwaarden voor toepassing van de intracommunautaire heffingen, doch dat een Lid-Staat die heeft nagelaten de materiële uitvoeringsmaatregelen voor deze beschikking te nemen, de economische subjecten niet kan verwijten in de beschikking neergelegde verplichtingen niet te zijn nagekomen en voorlopig moet instemmen met andere passende bewijsmiddelen voor de nakoming van bedoelde voorwaarden.

Zaak 38/75

Douaneagent der N.V. Nederlandse Spoorwegen / Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen (prej. zaak) 19.11.1975

De Tariefcommissie heeft het Hof van Justitie drie vragen gesteld betreffende de geldigheid van een bij 's Raads verordening no. 1/71 van 17 december 1970 ingevoerde aanvullende aantekening op hoofdstuk 90 van het gemeenschappelijk douanetarief.

Deze aantekening luidt als volgt: "Onder onderverdeling A van post 90.07 (fotografietoestellen) worden eveneens inge-

deeld apparaten voor het automatisch reproduceren van documenten met behulp van statische elektriciteit, welke zijn uitgerust met een optisch beeldopnamesysteem". Op grond van deze bepaling belastte de Nederlandse douane een xerografische kopieermachine bij invoer uit een derde land op 28 april 1971 met een recht van 14 %.

Verzoeker in het hoofdgeding betwistte de juistheid van deze beschikking en stelde dat het litigieuze produkt had moeten worden ingedeeld onder post 84.54 B betreffende kantoor machines, waarvoor het invoerrecht in het kader van het G.A.T.T. was vastgesteld op 7,2 %. In verband met deze indeling besloot de Tariefcommissie het Hof van Justitie drie prejudiciële vragen te stellen.

Is het geoorloofd om een apparaat dat naar alle schijn valt onder postonderverdeling 84.54 B, door middel van een verordening van de Raad bij een aanvullende aantekening op hoofdstuk 90 van het gemeenschappelijk douanetarief onder post 90.07 A te brengen, zonder dat de tekst van deze post daartoe passend wordt gemaakt?

Het Hof antwoordde dat de litigieuze aantekening op zichzelf hetzij een uitlegging vormt die geen wijziging in de tekst van de betrokken post vereist, hetzij eventueel een geoorloofde aanvulling op deze tekst, die uit dien hoofde wordt aangepast aan de nieuwe situatie.

De tweede vraag luidt of met het oog op de bepalingen van de Nederlandse Grondwet overeenkomsten met internationale publiekrechtelijke organisaties (in casu het G.A.T.T.) verbindend zijn nadat zij op de voorgescreven wijze zijn totstandgekomen en bekendgemaakt. Is het geoorloofd, nu post 84.54 met het daarbij behorende recht bij de zogenaamde Kennedy-ronde is geconsolideerd, dit goed onder een andere tariefpost waarvoor een hoger recht geldt in te delen door middel van een verordening van de Raad? Het Hof overwoog dat over de in het kader van de G.A.T.T. totstandgekomen tariefconcessies en -consolidaties, overeenkomstig artikel 111 van het Verdrag reeds voor 1 juli 1968 door de gemeenschapsautoriteiten werd onderhandeld en dat zij dus betrekking hadden op het gemeenschappelijk douanetarief.

De derde vraag luidt of de aanvullende aantekening in strijd is met de verplichtingen, voortvloeiende uit het Verdrag van 15 december 1950 inzake de nomenclatuur voor de indeling van goederen in het douanetarief. Het Hof antwoordde dat, evenals voor de uit de G.A.T.T. voortvloeiende verplichtingen, de Gemeenschap wat betreft de verplichtingen uit het Verdrag van 15 december 1950 in de plaats is getreden van de Lid-Staten en aan deze verplichtingen is gebonden, en verklaarde voor recht dat bij onderzoek van de gestelde vragen niet is gebleken van gegronde bezwaren tegen de geldigheid van de bestreden aanvullende aantekening.

Zaak 49/75

Borella/Landesversicherungsanstalt Schwaben (prej. zaak) 20.11.1975

... "Indien de totale duur der krachtens de wettelijke regeling van een Lid-Staat vervulde tijdvakken van verzekering minder dan één jaar bedraagt en indien, uitsluitend rekening houdende met deze tijdvakken, geen enkel recht op uitkeringen krachtens die wettelijke regeling bestaat, is het orgaan van die staat niet verplicht op grond van bedoelde tijdvakken uitkeringen toe te kennen" (artikel 48, lid 1, van verordening no. 1408/71 van de Raad). Dient deze bepaling aldus te worden gelezen dat het bevoegde orgaan van een Lid-Staat verplicht is de nabestaanden van een verzekerde, welke in een andere Lid-Staat woonachtig zijn en de nationaliteit daarvan bezitten, uitkeringen toe te kennen, indien de krachtens de wettelijke regeling van die Lid-Staat vervulde verzekeringstijdvakken van de verzekerde minder dan één jaar bedragen doch aan de overleden verzekerde uit hoofde dezer

tijdvakken tot zijn dood na de inwerkingtreding van verordening no. 1408/71 uitkeringen toekwamen?

Het Hof verklaarde voor recht dat artikel 48, lid 1, slechts van toepassing is indien voldaan is aan twee voorwaarden, te weten "dat de totale duur der tijdvakken van verzekering minder dan één jaar bedraagt" en "dat uitsluitend rekening houdende met deze tijdvakken, geen enkel recht op uitkeringen krachtens de wettelijke regeling van de betrokken Lid-Staat bestaat"; hieruit volgt dat dit artikel geen toepassing kan vinden wanneer het recht van de betrokken werknemer of zijn nabestaanden reeds enkel uit de wettelijke bepalingen van de betrokken Lid-Staat valt af te leiden.

II. Conclusies

Zaak 39/75

Coenen/Sociaal-Economische Raad

Verzoek van het College van Beroep voor het Bedrijfsleven om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van de artikelen 59 en 60 E.E.G.-Verdrag (vrij verkeer - verplichte woonplaats).

Advocaat-generaal: J.P. Warner.

Zaak 45/75

REWE/Hauptzollamt Landau

Verzoek van het Finanzgericht Rheinland-Pfalz om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van de artikelen 37 en 95 E.E.G.-Verdrag (rechtstreekse toepasselijkheid).

Advocaat-generaal: G. Reischl.

III. Mondelinge behandeling

Zaak 40/75

Produits Bertrand/Commissie

Schadevergoeding (door Italië verleende steun aan Italiaanse griesmeelfabrikanten).

Zaak 60/75

Russo/A.I.M.A.

Verzoek van de Pretore di Bovina om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van 's Raads verordening no. 120/67 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen (P.B. 1967, blz. 2269).

Zaak 55/75

Balkan-Import/Hauptzollamt Berlin-Packhof

Verzoek van het Finanzgericht Berlin om een prejudiciële beslissing inzake de heffing van compenserende bedragen bij invoer van geitkaas uit derde landen.

Zaak 64/75

Procureur général/Mommessin

Verzoek van het Cour d'appel te Lyon om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van verordening no. 1539/71 (wijnmarkt).

BOEKBESPREKING

C.H.F. SIMONS, *Marine justitie. Ontwikkelingen in de strafrechtspleging bij de Nederlandse zeemacht, gedurende de*

tweede helft van de 18de eeuw en het begin van de 19de eeuw. (Bijdragen van het Instituut voor Rechtsgeschiedenis der Rijksuniversiteit te Utrecht), Van Gorcum en Co, Assen, 1974.

De inhoud van dit boek, door een oud-marineofficier en commissaris bij de Zeekrijgsraad geschreven, die, na 33 jaar bij de Koninklijke Marine gediend te hebben, in 1974 te Utrecht promoveerde tot doctor in de rechtsgeleerdheid, valt in twee onderdelen uiteen: de strafrechtspleging gedurende ongeveer een halve eeuw vóór de Bataafse Omwenteling, en die gedurende bijna twee decennia daarna, tot dat in 1813 de codificatie hieraan een einde maakte.

Met betrekking tot beide tijdvakken gaat de auteur na hoe de rechterlijke organisatie was geregeld, met name welke soorten van gerechten er waren, hoe hun samenstelling was en welke hun bevoegdheden waren.

Oorspronkelijk bestond bij de rechterlijke organisatie een duidelijke scheiding: enerzijds de uit militairen samengestelde zee- en scheepskrijgsraden en anderzijds de uit burgers bestaande admiraliteitsraden. Wegens de uit die laatste voortvloeiende praktische bezwaren werden, na experimenten met allerlei tussenvormen, in bijzondere gevallen steeds buitengewone zee- en scheepskrijgsraden benoemd, bestaande uit vlag- en hoofd-officieren, doch zetelende aan de wal. Deze buitengewone krijgsraden hebben bestaan totdat in 1802 de Hoge Militaire Vierschaar (voor zee- en landmacht) werd opgericht, welk college in 1811, tengevolge van de inlijving van het Koninkrijk Holland bij Frankrijk werd opgeheven.

De admiraliteitscolleges werden aanstonds na de Omwenteling in 1795 opgeheven en vervangen door het "Commissie tot de Zaken van de Marine", zowel met betrekking tot de bestuurlijke aangelegenheden als de rechtspraak. In 1798 werd het Commissie voor zover de rechtspraak betreffende, opgevolgd door het "College van Landsadvokaten", waarvan de functie in 1802 op de "Hoge Militaire Vierschaar" overging.

Tot 1795 oefenden de zee- en scheepskrijgsraden rechtsmacht uit ten aanzien van alle door onder hun jurisdictie vallende personen buitengaats gepleegde militaire en gemene delicten. Behalve het personeel van 's lands zeemacht vielen daaronder de opvarenden van koopvaardijsschepen en in bepaalde gevallen — zoals mouterij — die van O.I.C. schepen, in het algemeen alle zeevarenden. De admiraliteitsraden waren bevoegd kennis te nemen van alle binnengaats en binnen scheepsboord gepleegde delicten en van de buiten scheepsboord begane militaire misdrijven. De buiten scheepsboord begane gemene delicten tenslotte behoorden tot de competentie van de plaatselijke gerechten.

Nadat het gebruik was ontstaan buitengewone hoge zee- en scheepskrijgsraden te benoemen, werden door de officieren gepleegde bijzondere feiten door de stadhouders en na hen door het "Commissie tot de Zaken van de Marine" aan deze colleges ter berechting opgedragen.

De Omwenteling van 1795 breidde de rechtsmacht van de plaatselijke gerechten ten koste van de militaire rechtsmacht uit door ook de buiten scheepsboord begane "gemengde delicten" onder de bevoegdheid van die gerechten te brengen. Tot in 1795 waren de krijgsraden als regel samengesteld uit 7 tot 9 officieren, behalve de scheepskrijgsraden, waarvan ook schipper en bootsman lid konden zijn. Uitzonderingen op deze regel kwamen voor.

In 1795 werd de samenstelling gewijzigd in 8 leden: 4 officieren en 4 militairen beneden die rang.

De functie van openbare aanklager werd waargenomen door advocaten-fiscaals en schrijvers. Zij waren als zodanig ondergeschikt aan het gezag, waarvan zij hun aanstelling hadden ontvangen en aan de colleges, waarbij zij "de hoge overheid" vertegenwoordigden. Zij verrichtten de eventuele preparatoire of precedente informatiën (opsporingsonderzoek), stelden de vraagpunten op voor de informatiën door middel van "interrogatoriën" (gerechtelijk vooronderzoek), "dirigeerden" de procedure ter terechtzitting, deden de vonnissen executeren en moesten aan de colleges alle gewenste inlichtingen verschaffen. Door dit alles hadden zij in feite veel invloed op de procedure. Zij bezaten geen zelfstandige opsporings- en/of vervolgingsbevoegdheid. Voorts wordt aandacht besteed aan de voornaamste bij de rechtspleging betrokken personen als commandanten, fiscaals, schrijvers (die

het secretariaat van de krijgswaarden in handen hadden) en provoos.

De vorm waarin de rechtspleging werd gevoerd was in het algemeen inquisitoir. Belangrijk lijkt ons dat in 1788 vóór de Admiraliteitsraad te Amsterdam enkele strafzaken werden behandeld tegen officieren, die tijdens de troebelen van 1787 dienst hadden genomen bij het zgn. "Defensiewezen". In de "Memorie van Intendith" of conclusie van en tegen een voortvluchtige beklagde wordt tweemaal verwezen naar de Criminele Ordonnantien van Filips II van 1570, een argument dat de stelling van Bavius Voorda over het voortleven van deze Ordonnantien in de Verenigde Provinciën in de 18de eeuw kracht bij zet.

Rechtsmiddelen tegen uitspraken van militaire rechters waren onbekend. De enige controle daarop — voor zover binnengaats geweest — bestond in approbatie, welke tot 1795 door de stadhouders en daarna achtereenvolgens door het "Comité tot de Zaken van de Marine" en het "College van Landsadvokaten" werd uitgeoefend, doch alleen indien de twee genoemde colleges de krijgswaarden zelf hadden benoemd. In 1802 ging de approbatie over op de "Hoge Militaire Vierschaar", waarbij zij tevens werd uitgebreid over alle vonnissen door zee-krijgswaarden binnengaats geweest. Tevens werd toen de mogelijkheid geopend om van bepaalde vonnissen bij de Vierschaar in beroep te komen, welk recht alleen bij de beklagde berustte.

Vóór 1813 heeft geen bepaald straffenstelsel bestaan. De Artikelbrieven waren een samenraapsel van strafbare feiten met de daarop gestelde straffen. Daaronder namen levens- en lijfstraffen een overheersende plaats in, daarentegen vrijheidsstraffen een nog geringere plaats in. Doodstraffen werden wel veelvuldig gesteld, maar betrekkelijk weinig toegepast. Verschillende aan het *jus talionis* herinnerende straffen kwamen in de Artikelenbrief van 1702 nog wel voor, maar vonden geen toepassing meer. De Artikelbrieven en andere strafbepalingen inhoudende publikaties, geven wel de indruk van hardheid bij de strafbedreiging. De rechtspleging, zoals die in de praktijk geschiedde, geeft echter ook de indruk van gematigdheid bij de toepassing van die afschrikwekkende bepalingen. In een afzonderlijke paragraaf vinden nog onderwerpen behandeling, die over het algemeen een rol speelden, nadat de rechterlijke uitspraak was gevallen, zoals approbatie, pardon, generaal pardon, revisie en intercessie.

Aan de eigenlijke inhoud gaat een inleiding vooraf, waarin o.a. ter sprake komen de door de Bourgondische en Oostenrijkse landsheren uitgevaardigde ordonnantieën op de Zeevaart van 1745 (Karel de Stoute), 1487 (Maximiliaan), 1540 (Keizer Karel) en 1563 (Filips II), het ontstaan en de ontwikkeling van de "Admiraliteiten" en de reeds genoemde Artikelbrieven. Dit wordt nader toegelicht in het uitvoerig notenmateriaal, waarin mede wordt verwezen naar de — op het gebied van de strafrechtspleging bestaande — niet zeer talrijke literatuur en naar de door branden en andere calamiteiten sterk uitgedunde admiraliteits- en marinearchieven.

Tenslotte bevat het boek nog een groot aantal bewijsstukken, in de vorm van afschriften en uittreksels van in de archieven voorkomende processtukken. Onder deze bijlagen verdienen speciaal de aandacht de uittreksels uit ongeveer 170 vonnissen, die gedurende de periode 1750-1813 door de verschillende colleges werden gegeven. Deze hebben het mogelijk gemaakt enig inzicht te verkrijgen in de wijze waarop door genoemde colleges de op de verschillende feiten vastgestelde straffen werden gehanteerd. In tegenstelling tot het barse uiterlijk daarvan, dat voor de delinquenten het ergste moest doen vrezen, geeft over het algemeen genomen de praktijk de indruk van gematigdheid bij de toepassing. Wat dat betreft, bracht de Nieuwe Artikelbrief, die na de Omwenteling van 1795 werd uitgevaardigd, weinig meer dan een formele gelijktrekking met die praktijk.

L. Th. Maes

C.L. TEN CATE, Tot glorie der gerechtigheid. De geschiedenis van het brandmerken als lijfstraf in Nederland. Amsterdam, Wetenschappelijke Uitgeverij, 1975.

Brandmerken was een belangrijke en veelvuldig toegepaste lijfstraf tot in de 19e eeuw. Dat wordt bevestigd door de eerste resultaten van het aan de derde licentie van het Departement Rechten van de U.I.A. begonnen en drie jaar du-

rende onderzoeksproject over de criminaliteit te Antwerpen in de 18e eeuw: brandmerking werd er, naast schavottering en geseling, zeer veelvuldig toegepast.

De auteur, destijds wetenschappelijk medewerker aan de Veterinaire Faculteit der Utrechtse Universiteit, werd, naar aanleiding van de opgraving te Utrecht van een menselijke schedel, die op het voorhoofd een aantal merktekens droeg, aangezet om het probleem van het brandmerken als lijfstraf in Nederland te gaan evalueren.

Hij heeft aldus een hele hoop archiefgegevens bijeengegaaard, deze vergeleken met wat in de rechtsliteratuur daarover bestond en kwam tot de vaststelling dat in Nederland, als enig land in Europa, nog tot het midden der vorige eeuw, de brandmerkstraf in het openbaar op een schavot op de pleinen der steden ten uitvoer werd gebracht. Eerst in 1854 werd deze straf, samen met het te pronk stellen aan de kaak, de eeuwigdurende en tijdelijke dwangarbeid, de algemene verbeurdverklaring van bezit en de ontzetting uit de burgerschapsrechten, opgeheven. In Suriname moesten de negerslaven tot 1862 wachten. In België werd het brandmerken als straf in 1832 opgeheven. Het laatste brandmerk werd in Antwerpen gegeven op 6 januari 1831 aan een plunderaar tijdens de Belgische opstand. In het Vleeshuis worden trouwens acht fraaie brandijzers bewaard, waaronder een van oude oorsprong: het brandmerk van de hand, dat o.a. vermeld wordt in een vonnis uit 1615.

Zeer interessant is het verslag van het onderzoek naar wat de musea in Nederland en België nog voor herinneringen aan dit vroegere brandmerken bewaren. Dit bracht een verrassend resultaat: Nederland bezit de grootste collectie brandijzers "voor humane doeleinden" van de wereld waarvan de meeste tentoongesteld zijn in het Museum de Gevangenschap tot 's Gravenhage.

De indeling door de auteur van de brandmerkstraf vóór en na de Carolina is niet helemaal wetenschappelijk juist, omdat de Carolina nooit in de Nederlanden (behalve in het Prinsbisdom Luik) rechtskracht heeft bezeten.

Deze opmerking doet niets af aan het feit dat C.L. Ten Cate een merkwaardige bijdrage heeft geleverd, mooi geïllustreerd, over een pijnlijke, maar veel toegepaste straf.

L. Th. Maes

BERICHTEN EN MEDEDELINGEN

Economische Magistratuur

Colloquium te Gent 14 en 15 november 1975

Op initiatief van het Seminarie voor Economisch en Financieel Recht van de Rijksuniversiteit te Gent (SEFRUG) en het Centre de Recherches Interdisciplinaires Droit — Economie van de Université Catholique de Louvain (CRIDE), respectievelijk onder leiding van de professoren G. Schrans en A. Jacquemin, werd op 14 en 15 november in de grote aula van de Gentse Rijksuniversiteit een nationaal colloquium georganiseerd met als belangrijke ambitie: een overzicht, een bezinning en bespreking omtrent Economische Magistratuur. De bedoeling die daarbij voorlag, was niet enkel te situeren op het theoretische vlak, maar veeleer wensten de organisatoren en de overtalrijke deelnemers te komen tot weloverwogen voorstellen, die als basis zouden moeten dienen voor een in de nabije toekomst uit te werken voorontwerp van wet tot oprichting van economische rechtbanken.

Een twintigtal rapporten, opgesteld door eminente juristen uit binnen- en buitenland, verspreid over vier secties, vormden de basis voor vaak vinnige, doch steeds belangwekkende gedachtenwisselingen vanuit het "forum", dat was samengesteld uit alle betrokken kringen (zittende en staande magistratuur, advocatuur, overheidsinstellingen, academische kringen, ondernemingen, vakorganisaties e.d.m.). Na twee dagen van vruchtdragende werkzaamheden, vond het colloquium zijn hoogtepunt in het algemeen verslag van de professoren Schrans en Jacquemin, in de fel opgemerkte voordrachten van de ministers Herman en Vanderpoorten en in de slotrede van prof. Henrion (U.L.B.). Als onmiddellijk resultaat dienen al te worden vermeld: de concrete voorstellen, door de in-

richters geformuleerd, de aankondiging door minister Herman van de oprichting van een onafhankelijke dienst, binnen de administratie, voor de controle op de kartelvorming en de door minister Vanderpoorten binnen zijn departement reeds opgerichte werkgroep, belast met de uitwerking van een voorontwerp van wet.

In het korte bestek van dit verslag is het zonder twijfel onmogelijk de behandelde problematiek in haar geheel weer te geven, zoals die vervat ligt in de in totaal ongeveer zeshonderd bladzijden tellende rapporten en zoals die gedurende twee dagen discussies aan bod is gekomen. Hier worden daarom slechts de meest relevante bevindingen, wensen en voorstellen aangeraakt, terwijl de geïnteresseerde lezer voor een meer diepgaand inzicht wordt verwezen naar de levijge publikatie welke na de jaarwisseling zal verschijnen onder de titel *Handelingen van het Colloquium over Economische Magistratuur — Gent 1975*".

I. Huidige toestanden en behoeften

1. Het hoeft zeker geen betoog dat de economische organisatie en de verhoudingen tussen de verschillende marktagenten een grondige *wijziging* hebben ondergaan sinds de codificatie van het handelsrecht. Niet alleen hebben die agenten zich steeds verder verwijderd van het traditionele concept "handelaar", dat ten grondslag ligt aan het klassieke handelsrecht, door een neiging naar steeds omvangrijker organisaties, welke niet zelden het territoriale bereik van het nationaal handelsrecht te buiten gaan. Hun onderlinge contractuele en concurrentiële verhoudingen zijn nog nauwelijks te vergelijken met de commerciële relaties die het handelsrecht beoogde te regelen. Men denke bv. aan een aantal uit het Angelsaksisch rechtsgebied overgewaaide contracten (leasing, franchising ...), aan de praktijk van overeenkomsten die enkel een vast kader omvatten en voor hun detailuitwerking berusten op een bijna permanente overlegstructuur, aan alle vormen van samenwerking tussen ondernemingen, specialisatieakkoorden, gemeenschappelijke research, distributie, publiciteit enz. De vastgestelde schaalvergrotingen hebben daarenboven aangetoond hoezeer het individueel optreden in het economisch proces belangrijke maatschappelijke repercussies kan hebben.

2. De houding welke de overheid aanneemt tegenover het economisch leven is niet langer die van een "toezichter", maar veeleer die van een "stuurman en actief deelnemer". In toenemende mate grijpt de Staat in op een diepgaande wijze en poogt hij het spel van economische krachten te richten, te coördineren en te beïnvloeden door de meest uiteenlopende middelen: naast wettelijke en reglementaire maatregelen (die het ontstaan hebben gegeven aan een nieuwe rechtstak: Economisch Recht), komt de overheid onder meer tussenbeide met selectieve steunmaatregelen, door het sluiten van contracten met de bedrijven, door zgn. quasi-contracten, waarbij nog moeilijk onderscheid tussen contractuele en reglementaire verplichtingen kan worden gemaakt, door gentleman's agreements met bedrijven of hele sectoren en door het rechtstreeks optreden als concurrent op de markt. Deze en andere maatregelen geven vaak aanleiding tot belangenconflicten, waarbij enerzijds het "algemeen belang" en anderzijds de individuele rechtsbescherming centraal komen te staan.

De actuele economische en financiële crisis versnelt nog die evolutie en dwingt alle betrokkenen te zoeken naar aangepaste en efficiënte middelen om het (on)tij te doen keren. Daarbij treden de verschillende belangen en visies nog scherper naar voren en dient in grote mate een beroep te worden gedaan op de bemiddeling en, zo nodig, de beslissingskracht van zgn. "wijzen", die in alle onafhankelijkheid en sereniteit de diverse belangen en standpunten tegen elkaar en tegen het algemeen belang kunnen afwegen. Deze "magistraten" — in de zeer ruime betekenis van zowel rechters als van omverschillig welke andere met een objectieve beslissingsmacht of autoriteit beklede (overheids)personen — zien zich hoe langer hoe meer geplaagd voor kiese problemen met vaak een hoge graad van complexiteit en techniciteit en met steeds verder reikende en kapitale gevolgen. Zuiver juridische gegevens volstaan niet altijd om die taak tot een goed einde te brengen. Zo'n "magistraat" dient een goede kennis en

een ruim begrip te hebben voor de economische en sociale achtergrond van de hem voorgelegde vraagstukken. Specialisatie is daarbij noodzakelijk. Waar die in de advocatuur in toenemende mate een realiteit is of wordt, moeten rechters dezelfde richting inslaan, om te beletten dat een procedure een "unfair trial" zou worden.

3. De *economische criminaliteit* heeft die algemene evolutie gevolgd. Hierbij springt het meest in het oog dat ze zich thans meer voordoet op het vlak van de rechtspersonen, veel ingewikkelder vormen aanneemt en dus gemakkelijk aan beteugeling ontkomt (zie hierover het rapport van advocaat-generaal J.A. Haenens). Men stelt dan ook vast dat het klassieke strafrecht en de traditionele strafrechten niet geëigend zijn om zulks op te vangen. Steeds meer stemmen gaan op om, in het licht van het voorgaande, te ijveren voor "depenalisatie" van het economisch recht (zie de laatste rede van de procureur-generaal J. Matthijs, R.W., 1975-76, 385), hetgeen kan betekenen dat men de economische delicten onttrekt aan de bevoegdheid van de traditionele correctionele rechtbanken, om ze toe te bedelen aan gespecialiseerde economische kamers binnen die rechtbanken of aan nieuwe gerechten. Depenalisatie kan ook betekenen dat de klassieke gevangenisstraffen en geldboeten vervangen zouden worden door meer aangepaste maatregelen, als daar zijn: waarschuwing, gehele of gedeeltelijke ontzetting uit bepaalde rechten, ontzegging van bepaalde voordelen, verbeurdverklaringen, gecontroleerd beheer, bedrijfssluiting, verbod bepaalde handelingen te verrichten en administratieve of civielrechtelijke geldboeten. Het valt niet te ontkennen dat ingewikkelde economische delicten slechts beteugeld kunnen worden door economisch gevormde rechters en dat voor hun vervolging eveneens een gespecialiseerd parket moet zorgen.

4. Een volgende evolutiefactor die de huidige situatie typeert, dient te worden gezocht in het groeiend bewustzijn dat bij de consumenten, als groep beschouwd, opduikt en dat het economisch klimaat in de toekomst nog meer kan beïnvloeden. Het leidt naar een streven dat zich richt naar meer bescherming van de consumentenbelangen, door het tot stand brengen van specifieke subjectieve rechten. De handhaving en sanctionering van die rechten schept nieuwe juridische problemen, niet in het minst ten aanzien van de wenselijke snelheid in de behandeling van meestal kleine geschillen, waarbij het gerecht gemakkelijk toegankelijk en de procedure betrekkelijk goedkoop worden gewenst (zie het rapport van H. Bocken, "Verbruikersrechtbanken").

Tot op heden bestaat in ons recht slechts de mogelijke vordering tot staken, die kan worden ingesteld door verbruikersorganisaties en misschien zelfs ook door de individuele consument (zie H. Bocken, "Ook de individuele verbruiker kan de vordering tot staken instellen", T.P.R., 1973, 553; M. Gotzen, "Le consommateur individuel peut-il intenter à titre individuel l'action en cessation", J.T., 1974, 260). In werkelijkheid blijkt de Wet van 14 juli 1971 op dat stuk voor de verbruiker weinig resultaat opgeleverd te hebben. Ook hier kan bijgevolg gedacht worden aan de toekenning van specifieke bevoegdheden aan verbruikersrechtbanken of aan meer algemene economische jurisdicties.

5. Vergelijkt men de hierboven summier geschetste veranderingen in het economisch patroon met de bestaande jurisdictionele en administratieve inrichting, dan komt men onvermijdelijk tot de vaststelling dat de behandeling van geschillen die tot de economische sfeer gerekend mogen worden, verspreid wordt over een aantal sterk verschillende instanties, waartussen coördinatie en specialisatie aldus sterk bemoeilijkt worden. Bovendien de rechtbank van koophandel, die de natuurlijke rechter is voor commerciële geschillen en waaraan met een ruime consensus een bevestigende werking wordt toegeschreven, zijn er een groot aantal organismen die over geschillen met economisch karakter en consequenties te oordelen hebben: de rechtbank van eerste aanleg (bv. ontrent auteursrechten en uitvindingsbrevetten), de correctionele rechtbank (economische delicten), de arbeidsrechtbank (bv. problemen in verband met fabrieksgeheimen naar aanleiding van arbeidsovereenkomsten), de vrederechter (bv. handelshuur en geschillen m.b.t. de verhuring van handelszaken), het hof van beroep (rehabilitatie na faillissement), de Raad van State (administratieve rechtshandelingen met economi-

sche inslag), en een groot aantal administratieve commissies, comités, raden en adviesorganen met of zonder mogelijkheid van beroep en met wisselende graad van autonomie tegenover de Uitvoerende Macht. In het belang van de logica, de coördinatie noodzaak en de duidelijkheid zou een hergroepering van al die versnipperde bevoegdheden in zekere mate wenselijk zijn.

6. Een andere vaststelling heeft betrekking op het materieel economisch recht zelf. Wie dat laatste hanteren of toepassen moet, stuit herhaaldelijk op uiterst vage begrippen, als algemeen belang, economische machtspositie, normale prijzen, eerlijke concurrentie e.d. Het gebruik van dergelijke te interpreteren begrippen beantwoordt weliswaar aan een noodzaak: sterk verschillende economische handelwijzen of situaties, die snel kunnen evolueren in de algemene context, dienen in algemeen gestelde en dus ruim toepasselijke teksten te worden ondervangen. Het economisch beleid dient soepel te kunnen verlopen, zonder dat steeds weer de bestaande teksten aan een lange herzieningsprocedure moeten worden onderworpen; anders loopt het beleid achter op de economische realiteit. Daarenboven stelt men vast dat het economisch recht niet zelden bestemd is om een positieve beïnvloeding voor de toekomst te scheppen en minder om bestaande toestanden en opvattingen te consolideren. Die vaagheid en algemeenheid is echter een bron van rechtsonzekerheid, van onprecisie en van risico's, die het economisch leven best kan missen. Ondernemingsleiders aarzelen bij het nemen van beslissingen, omdat ze de precieze juridische gevolgen ervan, zelfs na advies van bedrijfsjuristen of advocaten, niet helemaal kunnen bevroeden, door het gebrek aan vastliggende omschrijving en afbakening van de gebruikte juridische terminologie. Juristen twijfelen vaak bij het uitbrengen van advies, terwijl ook de administratie gemakkelijk tot machtsoverschrijding komt.

Veel van die onzekerheid zou weggenomen kunnen worden door een "eenhoofdige" Economische Magistratuur die de uniformiteit en de relatieve bestendigheid van interpretatie zou bewerken. Voegt men daaraan een ruime publiciteit van de genomen beslissingen toe, dan zou men een stap verder staan op het vlak van de precieze normstelling. Aldus zou een Economische Magistratuur, met alles wat dat begrip aan specialiseringsmogelijkheden inhoudt voor pluridisciplinair gevormde magistraten, het economisch recht en de toepassing ervan meer uniformiteit en coherentie verschaffen. De reeds genoemde onzekerheid schept bij de justitiabelen een reële behoefte aan zgn. "precontentieuze adviezen", waarmee dan bedoeld worden: adviezen door (economische) magistraten uitgebracht voordat er van een geschil sprake is. (Zie hierover het rapport van J. Van Der Gucht en L. Verougstraete). Dat kan gebeuren vóór het afsluiten van belangrijke contracten met de overheid of met andere marktdeelnemers en ook op het ogenblik dat er reeds een zeker meningsverschil is gerezen, zonder dat daarom de partijen reeds de weg van de dagvaarding hebben gekozen. Dit advies kan dan een verzoening bewerken, ofwel een rechtsvraag beantwoorden, waaromtrent onzekerheid en discussie waren gerezen. Die wens naar precontentieus advies en verzoening doet zich voor bij alle facetten van het ondernemingsleven: zowel voor de verhoudingen binnen de onderneming als tussen ondernemingen, tussen de Staat en ondernemingen, tussen de onderneming en de particulier en tussen de Staat en de particulier. Het is daarbij duidelijk dat dezelfde vereisten van specialisatie, interdisciplinaire vorming en hergroepering vervuld moeten worden, wil men een dergelijke adviesmogelijkheid bieden. Dit alles roept echter een aantal specifieke problemen op, met name in verband met de eventuele bindende kracht van de gegeven adviezen en met de vraag of een instantie die in het voorgeschied haar visie heeft gegeven, later nog zou mogen optreden, wanneer een contentieuze beslissing een ondertussen gerezen geschil zou moeten beslechten en of, in zulk geval, mag worden afgeweken van het eerder gegeven advies. Ook de ongrondwettelijkheid van het verlenen van adviesbevoegdheid aan de Rechterlijke Macht werd opgeworpen. Uit de besprekingen tijdens het colloquium bleek dat op het vlak van het voorgeschied belangrijke verschillen van opvatting bestaan.

7. De efficiënte rechtsbescherming van individu en onderneming tegen administratieve maatregelen van economische

aard, vormt een volgend punt van bezorgdheid. (Zie hierover het rapport van M. Soumerijn-Kestemont, Ph. Quertainmont en J. Salmon o.l.v. prof. M. A. Flamme). Vastgesteld werd dat de wetgever steeds vaker zeer ruime bevoegdheden overdraagt aan de Uitvoerende Macht, zonder de uitoefening van die bevoegdheden te regelen. Dit algemeen verschijnsel doet zich bij uitstek voor ten aanzien van het economisch beleid, waarbij niet zelden elke politieke controle illusoir wordt. Ook de wettigheidscontrole door de Raad van State wordt sterk bemoeilijkt, omdat de ruime bevoegdheidsverdrachten het niet meer mogelijk maken de perken van het administratief optreden te onderscheiden, zodat bij het onderzoek naar de interne wettigheid van een administratieve handeling nog moeilijk kan worden uitgemaakt of de wettelijke basis ervan correct werd geïnterpreteerd. Dat zelfde geldt evenzeer voor het geval dat aan de gewone rechtbanken wordt gevraagd een administratieve handeling buiten toepassing te verklaren. De rechtspraak op economisch gebied bevat trouwens weinig voorbeelden, waarin art. 107 van de Grondwet effectief werd toegepast. Een even nadelige situatie wordt geschapen door het gebrek aan schorsingskracht van een beroep tot nietigverklaring voor de Raad van State. Dit heeft tot gevolg dat vaak pas na jaren een wederrechtelijke beslissing wordt vernietigd, terwijl de betrokken onderneming(en) al die tijd de nadelige gevolgen ervan hebben ondergaan, waarbij de geleden schade niet steeds herstelbaar blijkt. Om die reden onthoudt menig handelaar of bedrijf zich van een de facto als nutteloos beschouwd beroep. De vraag is dan ook of het niet wenselijk zou zijn aan de Raad van State een schorsingsmacht toe te kennen in de gevallen waarin hij oordeelt dat de bestreden maatregel van die aard is dat een onherstelbaar nadeel berokkend kan worden.

Bij de beoordeling van delicate en complexe economische situaties vertoont de Raad ook wel eens de neiging om het standpunt van de administratie als het juiste aan te merken. Ook hier dus zou een pluridisciplinaire inbreng gewenst zijn, om tot een efficiëntere rechtsbescherming te komen. Het is in die zin dat het Verbond voor Belgische Ondernemingen in 1974 pleitte voor de oprichting van economische kamers in de schoot van de Raad van State. (Zie M. Huys en G. Keütgen, "Pour une magistrature économique", Bulletin van het V.B.O., 1974, 3011 e.v.).

8. Bij de bespreking van de aspecten van het mededingingsbeleid in ons land, meer specifiek t.o.v. misbruik van economische machtsposities en de ondernemersafspraken, werd zonder veel tegenspraak verklaard dat noch de Wet van 27 mei 1960, noch de Wet op de handelspraktijken op dit stuk bevredigende resultaten hebben afgeworpen. Eerstgenoemde wet, die aan de Raad voor economische geschillen een adviesbevoegdheid opdraagt nopens de vaststelling van de misbruiken van economische macht en de te treffen maatregelen, is weinig doeltreffend gebleken. Tot op heden werd slechts één ministeriële beslissing getroffen in dit kader, terwijl hooguit een zestigtal gevallen werden onderzocht (Zie het rapport van H. Swennen en de noot van L. Neels in R.W., 1973-74, 1214). Behoudens in de financiële sector kent ons land geen noemenswaardige mededingingsregeling, afgezien dan van wat bestaat in het kader van het E.E.G.-Verdrag. De enige mogelijkheid die wordt geboden is terug te vinden in art. 54 van de Wet op de handelspraktijken, dat de vordering tot staken ook mogelijk maakt tegen concurrentiebeperkende handelingen. Terloops zij erop gewezen dat de voorzitter van de rechtbank van koophandel op basis van genoemd artikel de staking kan bevelen wegens strijd met de artt. 85 en 86 van het E.E.G.-Verdrag.

Met interesse werd dan ook kennis genomen van het voornemen van minister Herman tot oprichting van een autonome administratieve dienst die zich zal bezighouden met het toezicht op de kartelvorming. Een belangrijke innovatie van dit plan is het preventief karakter van dat toezicht, dat een snelle procedure zou volgen: na een fase van minnelijke onderhandelingen met de karteldeelnemers zullen adviezen en bindende voorschriften volgen. De minister was van oordeel dat de oprichting van een gerechtelijke instantie of de uitbreiding van de bevoegdheden van de bestaande gerechten weinig opportuun is voor de bestrijding van de concurrentiebeperkende afspraken. Het domein van de machtsposities en de concentraties zou tot het uitsluitend domein van de minister van Economische Zaken blijven behoren. Hoewel over dit

plan niet werd gediscussieerd, meen ik dat de genomen optie niet door een ieder als de meest geëigende zal worden beschouwd, alleen al omdat zij niet voldoet aan de wens tot hergroepering. Het was evenwel iedereen duidelijk dat op dit stuk in de nabije toekomst vooruitgang kan worden verwacht.

9. Een volgend onderwerp dat slechts even kan worden beoerdend dat een noodzakelijke taak zou moeten uitmaken voor een ware "economische magistratuur", vormt de voorkoming van faillissementen. Ter zake werd kennis gegeven van een belangwekkend experiment dat sinds 1966 door de Rechtbank van Koophandel te Brussel met veel bijval werd ondernomen: de zgn. "Service de dépitage, en matière de faillite" (Zie hierover het rapport van O. Boubled en H. Carlier). Dit experiment brak met de traditionele en eerder passieve houding van de rechter die enkel vaststelt dat de twee voorwaarden voor een faillissement voorhanden zijn. Aan de hand van bepaalde indicies ("clignotants") worden bedrijven opgespoord die mogelijk in een bedenkelijke situatie verkeren. Die aanwijzingen zijn veelvoudig: o.m. de plotse verhoging van het aantal verstekvonnissen tegen een onderneming, geprotesteerde wissels, cheques zonder provisie, achterstallen van bijdragen voor sociale zekerheid, achterstand in de betaling van BTW, neerlegging van negatieve balansen of gebrek aan neerlegging, onbetaalde werknemers, collectieve afdrachten enz. Wanneer de aandacht van de rechtbank betrokken wordt door bedrijven die een aantal van die aanduidingen terzelfder tijd vertonen, dan zal tot uitnodiging worden overgegaan om de toestand te bespreken. Bij niet-verschijning zal het parket een onderzoek instellen.

Wordt bij de bespreking een gevaarlijke toestand vastgesteld, dan zal de rechtbank de nodige maatregelen voorstellen om het bedrijf vooralsnog te redden. Al deze mogelijkheden lagen reeds lang vervat in art. 442 van de Faillissementswet (J. Van Der Gucht, "Voorkoming van faillissementen", R.W., 1973-74, 1185). Het aanvankelijke wantrouwen van de bedrijfswereeld tegenover dit optreden ruimde in de loop der jaren veld voor een groeiende goedkeuring, vooral nu uit de statistieken van de genoemde rechtbank blijkt dat meer dan de helft der onderzochte ondernemingen voor een eerloos einde kon worden behoed. Een institutionalisering van de commerciële enquêtes wordt dan ook als streefdoel gesteld.

Na dit summier overzicht van enkele belangrijke vaststellingen, die de basis vormen voor de voorgestelde wijzigingen en die samen hebben geleid tot het formuleren van de wens tot oprichting van een economische magistratuur, dient te worden overgegaan tot de bespreking van de concrete voorstellen die bij monde van de professoren Schrans en Jacquemin in hun Algemeen Verslag aan de vergadering werden voorgelegd. Onmiddellijk dient erop te worden gewezen dat de inrichters ervan zijn uitgegaan dat hun voorstel moest beantwoorden aan twee voorwaarden: primo, dat de oprichting van specifieke economische gerechten mogelijk moet zijn op korte termijn en secundo, dat die hervorming moet worden verwezenlijkt zonder daartoe nieuwe instellingen in het leven te roepen. De eerste voorwaarde beantwoordt aan de dringende behoeften, terwijl de tweede is ingegeven door motieven van budgettaire aard en van politieke haalbaarheid. Bovendien blijkt het mogelijk in de nabije toekomst volledig gebruik te maken van het potentieel aan bestaande instellingen en rechtbanken.

II. Voorstel tot oprichting van een economische magistratuur

1. In de eerste plaats legden de inrichters de nadruk op het feit dat "economische magistratuur", buiten elke institutionele structuur om, een kwestie van geestesgesteldheid oproept. Primordiaal is dat elke magistraat — hij zij vrederechter, lid van het openbaar ministerie, raadshier in het Hof van Cassatie, lid van een administratieve commissie of jurisdictie — bij het overwegen van een te nemen beslissing ten volle bewust wordt gemaakt van de economische implicaties van de hem voorgelegde casus. Materies die op het eerste gezicht geen economisch karakter vertonen, zoals bv. een echtscheiding of een verkeersovertreding, kunnen immers in een gegeven geval niet onbelangrijke micro- of zelfs macroeconomische effecten teweeg brengen. Zonder zich daardoor te

zeer te laten leiden, moet de magistraat hiervoor oog hebben, alleen al omdat hem is opgedragen gebruik te maken van de algemene ervaringsregels.

2. In het raam van voornoemde voorwaarden wordt, meer concreet dan, aangedrongen op de uitbreiding, wijziging en toevoeging van bevoegdheden van drie instanties: het zijn de Raad voor Economische Geschillen, de rechtbanken van koop-handel en de Raad van State.

3. De Raad voor Economische Geschillen, nu reeds samengesteld uit magistraten, bijgestaan door deskundigen, zou een ware beslissingsbevoegdheid toebedeeld krijgen om te oordelen over al wat het behoud van het mededingingsproces aanbelangt (kartels, concentraties, misbruik van machtspolitiek e.d.). Aan de minister van Economische Zaken zou evenwel de mogelijkheid worden gelaten om, mits voordien aanmelding is geschied door de betrokken onderneming(en), in het kader van een constructief mededingingsbeleid, vrijstellingen te verlenen. In materies van contractuele en concurrentiële verhoudingen tussen de Staat en de bedrijven en op het gebied van de steunmaatregelen, zou de Raad een adviesbevoegdheid krijgen in het precontentieuze stadium, zonder dat de gegeven adviezen echt bindend zouden zijn. Ook in geval van geschil zou de Raad een advies kunnen uitbrengen. Een zelfde adviesbevoegdheid wordt de Raad toebedacht in het stadium van het voorgeschil betreffende aangelegenheden die, wat het werkelijk contentieux betreft, onder de materiële bevoegdheid van de economische kamers in de rechtbanken van koophandel ressorteren (zie hieronder).

Deze precontentieuze adviezen wordt geen bindende kracht verleend, maar in geval van contentieuze procedure zouden zij ter kennisneming als element bij het dossier worden gevoegd. Voor de samenstelling van de Raad wordt gedacht aan een systeem van permanente leden-magistraten en van occasionele leden met een deskundigenrol. Aan een ruime motiverings- en publikatieplicht wordt gedacht met het oog op de rechtszekerheid.

4. In de schoot van de rechtbanken van koophandel zouden gespecialiseerde economische kamers worden opgericht, eerst in de onmiddellijke toekomst enkel in de grote centra, later over het gehele land, al naar gelang van de behoeften. Deze kamers zouden oordelen over een aantal materies, als volgt in schema gebracht:

a. verhoudingen binnen de onderneming: medebeheer, voorkoming van faillissementen, enquête-recht, jaarrekeningen enz.;

b. verhoudingen tussen ondernemingen: samenwerkings-overeenkomsten, splitsingen, eerlijke mededinging, enz.;

c. tussen ondernemingen en particulieren: alles in verband met verbruikersbescherming, zowel de contractuele relaties als de kwaliteit van producten enz. met kort geding;

d. verhoudingen tussen Staat en onderneming: economische delicten, met daarbij het probleem van de depenalisatie, beteugeling van inbreuken op de prijzenwetgeving, contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid van de Staat enz.;

e. verhoudingen tussen de Staat en de particulieren: problemen in verband met vestiging, beroepskaart voor vreemdelingen, allerhande vergunningen enz.

In het stadium van het precontentieux zouden die kamers optreden bij wijze van advies in verband met de voorkoming van faillissementen en het consumentenrecht. Bevoegdheidsconflicten tussen deze kamers en de andere worden intern opgelost door gewone administratieve beslissing en zonder tijd-verlies. De economische kamers zouden zijn samengesteld uit beroepsmagistraten als voorzitters en assessoren met een grote ervaring van economische en sociale aard.

Uiteraard worden de beroepen tegen de vonnissen van deze kamers beslecht door op te richten economische kamers in de hoven van beroep, met een zelfde samenstelling. Parallel hiermee wordt gedacht aan economische afdelingen bij de parketten, omdat niet uit het oog verloren mag worden dat het openbaar ministerie, naast het vorderingsrecht, ook tot taak heeft de rechtbanken en hoven van advies te dienen.

5. Ten aanzien van de Raad van State wordt niet zozeer gedacht aan toewijzing van nieuwe materies, doch eerder aan een aantal nieuwe taken. Voorgesteld wordt de bevoegd-

heid om het uitstel van uitvoering te bevelen van een administratieve beslissing die het voorwerp is van een annulatieberoep, ingeval de uitvoering ervan van die aard is dat onherstelbaar nadeel aan de getroffen onderneming(en) berekend kan worden. Voorts wenst men de Raad van State bekleed te zien met een mogelijkheid van actief toezicht op de gevolgen die door de overheid worden gegeven aan de arresten van de Raad. Ten slotte zou moeten voorzien worden in de mogelijkheid om een effectieve controle uit te oefenen op het inroepen door de overheid van de "hoogdringendheid" om bepaalde ontwerpen te onttrekken aan het advies van de Afdeling Wetgeving.

6. Tot slot worden een paar algemene aanbevelingen naar voren gebracht. Gewenst wordt dat alle economische gerechten een ruime publikatieplicht zouden naleven, ten einde via rechtsleer, gebaseerd op de rechtspraak, tot een hoge graad van "predictability" te komen. Het valt immers op dat ten aanzien van het economisch recht weinig inherent rechtsgevoel bestaat. Een tweede aanbeveling slaat op de motiveringsplicht, welke omgekeerd evenredig zou moeten zijn met de graad van algemeenheid van de handeling in kwestie. Daarmee wordt bedoeld dat op het vlak van de administratieve beslissingen een individuele maatregel veel omstandiger zou moeten worden gemotiveerd dan bv. een organiek besluit. Zulks gebeurt heden ten dage vrijwel niet, zodat het aanvallen van een dergelijke beslissing vaak zeer moeilijk wordt gemaakt.

De discussie over het voor of tegen van de gedane voorstellen werd op het einde van het colloquium geopend, maar verre van gesloten. De actueel reeds bestaande regeringscommissie, belast met het opmaken van een voorontwerp van wet tot oprichting, binnen afzienbare tijd, van economische gerechten in België, zal in elk geval stof tot onderzoek en bespreking kunnen putten uit de resultaten van twee dagen publieke voordrachten en debatten, waarin de meest belangwekkende gegevens van het probleem met grote deskundigheid werden blootgelegd. Alleen al het bestaan van de ministeriële werkgroep en haar door minister Vanderpoorten in het vooruitzicht gestelde uitbreiding, maken dat de gewenste wensen en voorstellen het gebied van de "wishful thinking" hebben verlaten.

J. Mertens

Hervorming van de Staat — Colloquium op 10 januari 1976

Het probleem van de Hervorming van de Staat blijft centraal in de Belgische problematiek.

Op verzoek van de heer R. Vandekerckhove, minister voor Hervorming der Instellingen, werden de professoren Staatsrecht van de vier Vlaamse Faculteiten der Rechtsgeleerdheid, prof. J. De Meyer (K.U.L.), prof. A. Mast (R.U.G.), prof. K. Rimanque (U.I.A.) en prof. P. Vermeulen (V.U.B.), bereid gevonden over het probleem van advies te dienen onder de vorm van antwoorden op een uitgebreide vragenlijst die hun werd voorgelegd.

De Universitaire Instelling Antwerpen nam onder auspiciën van de minister voor Hervorming der Instellingen het initiatief de in meer dan een opzicht merkwaardige rapporten bij een ruimer publiek te introduceren. Om een vlotte en hoogstaande en tevens evenwichtige bespreking te waarborgen werd een beroep gedaan op acht wetenschappelijk hooggeschoolde personen die kunnen worden geacht representatief te zijn voor de vier grote politieke stromingen in Vlaanderen. Op het verzoek gingen in: prof. G. Baeteman, advocaat Fr. Baert, prof. W. Calewaert, prof. R. Derine, prof. R. Houben, prof. J. Van Rompaey, prof. R. Senelle en prof. H. Van Impe. Vanzelfsprekend krijgen nadien de deelnemers nog de gelegenheid op hun beurt vragen te stellen.

De gebruikelijke "inleidingen" kunnen vervallen, daar de deelnemers, in het bezit gesteld van de rapporten, hiervan kennis zullen genomen hebben — wat dialoog en gesprek zal bevorderen.

Er werd een beroep gedaan op professor Josse Mertens de Wilmars, rechter in het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, om het voorzitterschap waar te nemen.

De inrichters hopen dat de resultaten van het colloquium in menig opzicht voor de toekomst van ons land richting-

gevend zullen zijn.

Het colloquium heeft plaats in de aula maior van de Universitaire Instelling Antwerpen te Wilrijk, op zaterdag 10 januari 1976 te 10 u. De deelnemers ontvangen vooraf de vier rapporten en nadien een syntheseverslag.

CEPINA—Studiedag over arbitrage

Het CEPINA organiseert op 12 februari 1976 een studiedag over de actuele problemen in verband met de nationale en internationale arbitrage. Het is duidelijk dat deze materie van belang is, zowel voor de industriële en handelsondernemingen als voor de personen die in de praktijk met arbitrage te maken hebben.

Programma

- 9.30 Opening van de dag, door de heer M. Huys, voorzitter van het CEPINA.
- 10.00 Uiteenzetting van de heer F. Eisemann, eresecretaris-generaal van het Arbitragehof van de Internationale Kamer van Koophandel: Het nut, de voordelen en de rol van het fenomeen arbitrage.
- 10.45 Uiteenzetting van de heer M. Storme, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit-Gent: Voornaamste aspecten van de Belgische arbitragewetgeving.
- 11.30 Uiteenzetting van de heer P. Sanders, hoogleraar aan de Universiteit-Rotterdam: De internationale arbitrage.
- 12.15 Toespraak van de heer J. Rey, voorzitter van het Arbitragehof van de Internationale Kamer van Koophandel.
- 12.45 Lunch.
- 15.00 Bijeenkomst per sectie:
 - 1. De arbitrage, haar grondgebied en haar grenzen, onder voorzitterschap van de heer Ch. del Mar-mol, hoogleraar aan de Université de Liège. Rapport van de heren J. Eeckhout, ere-advocaat, bedrijfsjurist; R. Goffin, rechtskundig ere-adviseur van Fabrimetal; H. Van Houtte, assistent bij de Katholieke Universiteit-Leuven.
 - 2. De aanwijzing en opdracht der scheidsrechters, onder voorzitterschap van de heer J. Bagniet, oud-deken van de orde der advocaten van Brussel, ere-rector van de Université Libre de Bruxelles. Rapport van de heren L. Matray, advocaat bij het Hof van Beroep van Liège, medewerker aan de Université de Liège; A. Boehlé, assistent aan de Rijksuniversiteit-Gent; G. de Leval, assistent aan de Université de Liège.
 - 3. De uitlegging en de tenuitvoerlegging van de arbitrageuitspraken, onder voorzitterschap van de heer K. Van den Bossche, voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen. Rapport van de heren E. Krings, advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie en hoogleraar aan de Vrije Universiteit-Brussel; L. Dermine, assistent bij de Université Catholique de Louvain.
- 17.00 Conclusies door de heren W. Van Gerven, hoogleraar aan de Katholieke Universiteit-Leuven, G. Horsmans, lector aan de Université Catholique de Louvain.

Algemene inlichtingen

Het colloquium wordt gehouden in het Verbond van Belgische Ondernemingen, Ravensteinstraat 4, 1000 Brussel. De rapporten zullen worden voorgesteld in de taal van de rapporteurs. In een simultaanvertaling wordt voorzien, met uitzondering van de werkzaamheden der secties. De werkvergaderingen zullen gebaseerd zijn op de teksten die aan de deelnemers zullen worden overhandigd.

Inschrijving

De deelnemers worden verzocht een inschrijvingsformulier in te vullen en terug te sturen, in elk geval vóór 17 januari. Het inschrijvingsrecht bedraagt 1.750 fr. en in dat bedrag is de prijs van een lunch in het restaurant Westbury begre-

pen. Verzoeken om inschrijfformulieren, schriftelijk of telefonisch aan CEPINA, Secretariaat, Stuiversstraat 8, 1000 Brussel, telefoon 02/511.58.80, toestel 157.

VIIIe Europees colloquium voor Agrarisch Recht te Parijs

Van 6 tot 9 november 1975 hield het Europees Comité voor Agrarisch Recht in samenwerking met de Franse Vereniging voor Agrarisch Recht zijn achtste Europees colloquium. De onderwerpen die voor deze internationale bijeenkomst werden gekozen hadden betrekking op het vergelijkend recht en op het Europees gemeenschapsrecht. Een eerste werkgroep had als studieobject de toekomstperspectieven van de landelijke eigendom, terwijl een tweede werkgroep de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen op gebied van de landbouw behandelde.

Algemeen verslaggever van de eerste commissie was Dr A. Pikalo, Notaris te Düren, die in zijn algemeen rapport een overzicht gaf van de huidige stand van de grondeigendom in de landen van West-Europa en daarbij de evolutie schetste van het eigendomsrecht gedurende de laatste decennia om tenslotte bepaalde nieuwe vormen van grondeigendom te bespreken zoals de publieke eigendom, de gesplitste eigendom, de eigendom beperkt tot een bepaald doel, de tijdelijke eigendom en de verschillende vormen van collectieve eigendom. Een belangrijke bijdrage vormde het Belgisch rapport ingediend onder de titel "Le devenir de la propriété foncière en Belgique" door de heren V. Renier, advocaat en lector aan de landbouwfaculteiten te Leuven (Fr) en Gembloers, en P. Dandoy, notaris en assistent aan de rechtsfaculteit te Leuven (Fr). In hun besluit legden de Belgische verslaggevers de nadruk op de pragmatische oplossingen, die door de wetgever naargelang de noodwendigheden worden aangenomen en waarbij deze de rol speelt van scheidsrechter met de voortdurende zorg een passend evenwicht te houden tussen het openbaar en het privaat belang. In de slotresoluties van deze commissie werd vastgesteld dat de beperkingen aan het landeigendomsrecht gerechtvaardigd zijn door de noodzaak van de landbouwexploitatie, meer bepaald van het gezinsbedrijf dat de grondslag is van de Westeuropese landbouw. De bescherming van het gezinsbedrijf vereist een afdoende regeling van de pacht alsmede bepaalde maatregelen tot omvorming van de eigendom. De beperkingen aan het landeigendomsrecht kunnen ook ingegeven zijn door het natuurbehoud. De sociale functie van het eigendomsrecht mag echter niet zover gaan dit recht van alle inhoud te ontdoen; het is een kwestie van evenwicht en de gevallen van toelaatbare beperkingen zonder vergoeding en die welke aan vergoeding onderworpen zijn, zouden door de wetgever moeten worden bepaald. Tenslotte werd ook aandacht gevraagd voor de oprichting van verenigingen voor gemeenschappelijke landbouwexploitatie die de tegenstelling eigendom-gebruik zouden kunnen overbruggen.

Voor de tweede commissie over de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie inzake de landbouw trad als algemeen rapporteur op de heer J. Rozier, advocaat en oud-stafhouder te Bordeaux en als Belgisch rapporteur de heer R. Derveaux, Inspecteur-Generaal bij het Ministerie van Landbouw.

Er werd aangetoond dat het gemeenschappelijk landbouwbeleid een belangrijk deel uitmaakt van de werkzaamheden van het Hof en dit zowel in de vorderingen tot nietigheid, tot tussenkomst, tot interpretatie als tot schadevergoeding. Het agrarisch gemeenschapsrecht dat een zo hoge graad van volmaaktheid heeft bereikt, heeft een eigen specifieke juridische doctrine gekregen. Het onderzoek van de rechtspraak maakte voor eenieder duidelijk welke voorname rol het Hof van Justitie in het gemeenschappelijk landbouwbeleid speelt.

Tijdens het colloquium werden fel opgemerkt de redevoeringen van de Franse minister van Justitie, de heer Lecanuet en van de vertegenwoordiger van de Franse minister van Landbouw alsmede van de heer G. Olmi, hoge ambtenaar bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen en van de heer Lecourt, voorzitter van het Hof van Justitie te Luxemburg. Vermelden wij tenslotte dat, gezien het succes van de eerste commissie, het Europees Comité voor Agrarisch Recht besloten heeft twee subcommissies op te richten over "Landeigendom en bescherming van het landschap" en

over "Landeigendom en landbouwexploitatie". Een van deze onderwerpen zal worden weerhouden als thema van het volgende Europees Colloquium.

M. Heyerick
Secretaris van de Belgische Vereniging voor Agrarisch Recht.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Gemeenterecht.

lg. 27, 9e-10e aflevering, sept.-okt. 1975.

Stedebouw — Aanbestedingen — Belastingen — Burgerlijke Stand — Gevaarlijke, ongezonde of hinderlijke bedrijven — Militie — Reglementen — Talen — Tuchtstraffen — Veldwachter — Verkiezingen — Vreemdelingen.

De Gemeente.

1975, nr 275, 50e jaar, okt. 1975.

In en rond de Vereniging — De Wet van 9 uni 1975 tot wijziging van de Wetten betreffende de politie van het wegverkeer — Wet van 29 juni 1975 betreffende de handelsvestigingen — G. Blanquart-M. Reynders, Organen ter bevordering van de algemeen maatschappelijke ontwikkeling op streekniveau in de provincie Limburg — Actualiteit — Wetgeving en rechtspraak met commentaar — Kroniek "Openbare Onderstand".

Tijdschrift van de Vrederechters.

lg. 84, okt. 1975, nr 10.

Kronijk van de vrederechten — Rechtspraak.

Tijdschrift voor Sociaal Recht.

1975, nr 7.

J. Leclercq, La répétition de l'indu dans le droit de la sécurité sociale — Rechtspraak — Korte inhouden.

Nederlands Juristenblad.

lg. 50, 15 nov. 1975, nr 39.

A.N.A. Josephus Jitta en mr. S. Slagter, Enkele aspecten van coördinatie van de straftoemeting — B. Crevecoeur, Partij- en getuigenverklaringen in een nieuw bewijsrecht — D. Runia, Kroon onzorgvuldig in de zaak van Breugel c.s./Hermans? — C.G. Koonings, Subrogatie van de ziektekostenverzekeraar en het indenniteitsbeginsel. Naschrift van mr. H.D.M. Mulder — E. d'Oliveira-Prakken, Strafrechtmoelijkheden? Naschrift van mr. G.E. Langemeijer — Rechtspraak.

Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie.

lg. 106, nov. 1975, nr 5325.

A.L. Croes, Enkele aspecten van publiciteit en derdenbescherming in Boek 1 BW (1) — Z. Deenik, Enkele opmerkingen over het splitsingsrecht voor service-flatgebouwen — J. Rombach, Boekbespreking — P.L. Dijk, In memoriam prof. mr. Th. A. Versteeg — Rechtsvragenrubriek.

lg. 106, 22 nov. 1975, nr 5326.

A.L. Croes, Enkele aspecten van publiciteit en derdenbescherming in Boek 1 BW (II, slot) — J.W.A. Donker, Coöperatieve Vereniging Serviceflat U.A. — G.H.A. Schut, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak — Wetgeving — Rechtsvragenrubriek.

As aequi

XXIV, 10 nov. 1975.

E.J. Numann, AKU-arrest en crediteursverzuim — Commentaar — Boekaankondigingen — Tijdschriften — Witte stukken — Wetgeving — J.A. Borman en P. Neleman, Wet AROB — Rechtspraak — Ad Valvas.

Advocatenblad.

lg. 55, nov. 1975, nr 9.

J.J. Van Wessem, Spaanse Furie — In Memoriam J. Hendrik de Brauw — In memoriam W. Vos — H. Collot d'Escury, Het hek van de dam — D. Van Ooijen, Politiechefs over rechtsbijstand aan verdachten — Rapport Boekman — De Nota Lubbers — P. Stoffels, Het procureursalaris — H. Roelink, Geneeskundige verklaringen — Processuele rechten van Indonesiërs en van staatlozen — F.W. Grosheide, Buitenlandse berichten — Van de algemene raad — Uit de algemene raad — Mededelingen — P. Abas, Rechtspraak — A.E.M. Monté, Wetgevingsinformatie.